

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Libellus Sodalitatis: Hoc Est: Christianarum Institutionum Libri quinque

Coster, Franciscus

Antverpiæ, 1587

Liber III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46553](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46553)

Christi Iesu. hoc est, vt per hæc tria accipiant veram cordis consolationem: 1, Per veram charitatem, qua inter se connectantur. Sicut enim inuidia tristitiam: ita charitas gaudium adfert: 2, Per certissimam fidem & persuasionem intellectus, quod homo à Deo regatur, & Deus omnia rectè ex summa dilectione moderetur: 3, Per frequentem considerationem & meditationem beneficiorum Dei, & mysterij Christi, ac vitæ æternæ, ad quam per Christum habemus ius, & accepimus arram.

CHRISTIANARVM

INSTITUTIONVM

LIBER III.

PRAEFATIO.

A Omnia peccata declinanda, virtutesq. cō-
plectēdas, nihil tantā adfert vim & momē-
tū, atq. rerum nouissimarū cōsideratio: quæ
cum ad vniuersos homines pertineāt, & magnitudi-
ne sua atq. atrocitate metum vehementem incutiāt,
mollire solent duritiam animorum nostrorum, & pe-
tulantiam refrænare, idoneosq; nos efficere ad audien-
dam, capeffendamq. veritatem. Quocirca secutus ex-
emplum Christi, & Beati Ioānis Baptiste, qui ab ho-
minis nouissimis auspiciati sunt prædicationem suam; Matth. 4.
Matth. 3.

⊕

Act. 24. & Beati Pauli, qui Felicem praesidem memoria mortis futuriq̄ue Iudicij tremefecit: existimai me rem vtillem & studiosa iuuentuti, istius sodalitati imprimis salutarem facturum, si de his nouissimis, tanquam generalibus vitiorum remedijs & medicamentis, nonnulla differerem, ut memorantes nouissima nostra, in eternum non peccemus. Horum siquidem consideratione, & peccata facile vitantur, & mala omnia atque incommoda vitæ huius, equiori animo feruntur.

¶

CAPVT I.

CVR PAUCI MORTEM CAETERAQUE NOUISSIMA HOMINIS METUANT.

VM nemo sit Christianorū, qui nō firmissima fide credat, & mortem ipsam imminere, & terribilissima horrendaque post mortē instare: attentē considerāda est causa, quare vel nulli, vel pauci, metuant mortem, & ea quæ mortē sequuntur: & primò quidem sunt nonnulli, qui ita securi omni flagitiorū generi se dedunt, atq. si neq. supplicia post hęc vitam vlla improbis constituta crederent, neq. Deū esse, qui iustē sit iudicaturus. Vix enim fieri potest, vt in sceleribus vinat securius homo Ethnicus, qui nihil vnquā audiuit de rebus futuris, quàm homines pleriq. Christiani, qui dicunt se credere, pœnas acerbissimas ac sempiternas peccatis propositas. Alij in rebus humanis prudentes, toti in terrenas curas effusi, prudentiam suam ad futura non extendunt.

dunt, senes non aliter quàm iuuenes, & voluptatibus vacant, & pecuniis colligendis, honoribusq. augendis studēt. Vix est deniq. in omni ordine, seculi, & ætate, qui mortis futurorū que nouissimorum suorū metu tangatur, nobilis, ignobilis, eruditus, indoctus, senex, iuuenis, Ecclesiasticus, secularis.

Causa huius est, vel nulla, vel exigua nouissimorū consideratio. Si quis enim attentè frequenterque secum expendat, quid tandem post vitam istam cōsequatur, facile intelliget, quàm verè sit à Sapiēte dictū: Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis: & primò quidem, salubri mortis timore cōmouebitur. Secundò, omni cum diligentia modos ac vias excogitabit, mala illa euadēdi, quæ mortem sequuntur. Tertiò, cum intelliget ad hanc rem plurimum valere Ecclesiæ sacramēta, conabitur conscientiam quidem primò per confessionem purgare, deinde sacratissimo Christi corpore frequenter se reficere, & aduersus impetus Dæmonis cōmunire. Quartò, hac nouissimorū cogitatione cōmotus, & Sacramentis adiutus, paulatim clarè perspiciet, quanta sit in mundo vanitas, quanta malicia, quanta pericula.

Eccles. 7.

Itaq. vilescet mundus, & quicquid à mundo proficiscitur, & omnem suā operam in co-ponet, vt nihil habeat cū mundo commune. Quintò, debellabit praua animi desideria, & malas inclinationes conabitur studiosa virtutum contrariarū exercitatione delere. Sextò,

L do-

domui suæ rebusq. prospiciet, omniaq. probè
 cōstituet, ne quid felicè ex hac vita discessum
 impediatur. Septimò, occupabit mentem cæle-
 stium rerū cogitatione, & eò q. progredie-
 tur, vt cū B. Paulo cupiat dissolui, & esse cum
 Christo. Tum solidū firmumq. gaudiū in eo
 nascetur, nec mortis memoria conturbabitur;
 sed spe cælestis gloriæ erigetur, & mirificè cō-
 solabitur, iuxta Christi admonitiōē: His fie-
 ri incipientibus, suspicite, & leuate capita ve-
 stra, quoniā appropinquat redemptio vestra.
 At verò qui huic mūdo dant operam, neq. co-
 gitationem mortis admittunt, neq. ad verba,
 quæ de morte habentur attendunt; pleriq. etiā
 rident, & si fortè cogitāt, id faciunt tanquam
 de re aliqua ad se non pertinēte, more eorum,
 qui illa quæ nunquam futura sunt speculan-
 tur. Commouentur quidē nonnunquam mor-
 te sociorum, & exhorrescunt, sed exiguo tem-
 pore; sicut cū sus iugulatur, grunniunt ali-
 quantisper alij qui audiunt porci, & cibū præ-
 metu deserunt, sed mortua ea, metu & grun-
 nitu omni posito, ad pabulum reuertuntur. Sed
 vt vulgus se habeat: id certè est nō parua ad-
 miratione dignū, viros probos, prudentes, ve-
 ritatis studiosos, & de rebus minoris momen-
 ti vsq. adeò sollicitos, atq. in damnis exiguis
 præcauendis sedulos, ipsos etiā senes atq. de-
 crepitos, cū sciant illa quæ nobis post mor-
 tem euentura sunt, tanti esse ponderis, vt inde
 salus æterna dependeat; tam certa, vt fide te-
 neantur; tā propinqua, vt hoc ipso die accide-

Philip. 1.

Luc. 21.

re possint: ex animo suo posse eorū cogitationem deponere. Si enim nō minus euenire potest, vt ante diē crastinū ex hac vita abreptus æternas pœnas apud inferos perferā, quā vt cras iacturā centum aureorum faciā: Cur, bone Iesu, in vtroq. deuitando, par saltē studium & industriam non adhibeo? cur pro aureis illis tāto perē sudo, pro sempiternis ab anima mea cruciatibus dimouendis nihil cogito?

Multiplē sunt istius deplorandæ cecitatis causæ. Prima, eaq. præcipua, à qua fere ceteræ omnes emanāt, dæmonis insignis & calida tentatio, cui nihil magis curę est, quā ne homines memorentur nouissima sua, quibus, quod sensibus ducātur, res præsentēs perpetuò offert & inculcat: & res futuras tanquam longissimè positas, & alterius conditionis atque naturæ, aut tanquam nunquam euenturas obiter representat.

Secundò, Accedit naturalis amor viuendi, & dulcedo vitæ præsentis, quæ sic mentis nostræ fascinat oculos, vt (quod in rebus maxime charis accidit) homo sibi persuadere nequeat, hanc vitam amitti posse: & licet fateatur amittendam aliquando, multos tamen sibi polliceatur annos, quos veluti eminus prospiciens, longissimo interuallo videtur sibi à morte disunctus. Siquidem futurū tēpus & præsens arbitramur longam, sed illud quod iam præterit, breue: neque aduertit miser fragilisque homo, magnam ætatis suæ partem effluxisse, eamque quæ fortè breuior restat,

stat, nō minore cum celeritate praterituram.

Addit tertiò dāmō commendationē diuinæ misericordiæ, quæ præstō est omnibus inuocantibus se, in ipso quoq. extremo vitæ momento. Latronem quippe etiã tunc veniã impetrasse: pacē hominibus esse promissam bonæ voluntatis: bonam voluntatem & dolorem de peccatis facillè cōparari. Item, Deū ad miserendum esse propensioem, quàm ad pœnas infligendas; cælum fecisse, sanguinemq. profudisse, nō pro brutis animalibus, sed pro hominibus. Itaque securè posse iuueniles annos traduci, vitæq. mutationē in senilem ætatem reiici; ad quam ætatem vbi vêtum est, eadem prorsus ratione suadet, in extremam infirmitatem extrahendam pœnitentiam. Sed considerandū esset primò, plerunq. iuuenes multò ante seniū, mortemq. in omnē ætatem suam exercere imperium. Secundò, nec rarò vel subitò mortem opprimere non cogitantem, vel sanos repētè morbo corripit, vbiq. linguæ & rationis destitui. Tertiò, Cōtritionem, verumq. de peccatis dolorem, esse singulare Dei donum, quod iustè negatur illis, quod dum integra essent valetudine, illud oblatum recusarunt: Iustoq. Dei iudicio talis est plerunq. in morte homo, qualis in vita; vt qui vitam in peccatis traduxit, cum eisdē vita decedat. Quartò, plura esse sub vitæ firmitate atq. in senectute impedimenta veræ pœnitentiæ & confessionis, quàm in recta valetudine aut iuuentute, vt sunt naturæ debilitas, cōtraria consuetudo, grauiores dæmonū impugna-

Luc. 23.

Luce. 2.

tiones, qui eò alacrius, constantius, & vehemē-
 tius hominem adoriuntur, quò sapius victo-
 res abierunt, & quò propinquius finem certa-
 minis adesse conspiciunt. Cùm igitur sanus,
 corpore animoq. firmus, non raro victus fue-
 rit, an nō multò facilius vincetur æger? & qui
 multorum annorum consuetudine, quæ ferè
 naturæ vim obtinet, vix potuit caput in celum
 tollere, quo pacto id faciet morbo fractus &
 præpeditus? qui per omnem vitam manus de-
 dit diabolo, semperq. abhorruit à peccatorum
 suorum consideratione, studioq. virtutū, quo-
 modo is corporis & animi vigore consumpto,
 victoriam reportabit? aut animum ad verum
 dolorem, & sinceram peccatorū confessionem
 applicabit? Sicut enim viriū debilitate nequit
 mouere corpus, ita multò minus conuertet
 animum ad rem vsq. adeò difficile atq. insue-
 tam: Et si fortè cōfiteatur, id potius metu ge-
 hennæ, quàm dolore, ex diuinæ maiestatis of-
 fensione cōcepto, faciet: more furum, qui non
 tam se furatos esse, quàm ob furtū laqueo sibi
 vitam finiendam lamentantur. Vnius latronis
 exemplum inculcatur: sed vnicus ille legitur *Luc. 23.*
 in sine obtinuisse veniam, & quidem non si-
 ne constati fide, quam palam profitebatur, &
 in grauissimis crucis, & ossium confectionis
 tormentis, quibus antea vitæ crimina ex-
 piabat: Sarius multò fuerit per omnem vitam
 colere poenitentiam, singularumq. ætatū pec-
 cata, iis ipsis ætatibus abolere. Nā sicut famu-
 lus, qui ab hero ex nūdinis domum remissus,
 L 3 cum

cum quatuor robustis equis & vno debiliori, singulis pro viribus onere grauatis, non rectè facere cèseretur, si quatuor firmioribus equis parcens, eorū onera, in debilē transferret, qui flumen traiciens fortè vna cū mercibus pessum ire posset: Ita parū salutē suā consulunt, qui pœnitentiam eorum peccatorum, quę per omnes ætates admittunt, in extremam senectutem, & infirmitatem differunt.

Quarta causā quę instinctu dæmonis memoriā nouissimorum ab animis nostris remouet, est metus continuę tristitię, vël melancholię. quis enim tali cogitatione occupatus vnquam lætus esse posset? At mortis meditatio non accelerat mortem, quę suum cursum properando tenebit, quicquid tantè mēte agites, instar nauis, quę progreditur, siue dormias, siue vigiles. Hoc tamen inter mortem improuisam & præmeditatam interest, quod illa hominem nihil cogitantem opprimat, atque in miserias inextricabiles deiciat; ista verò hominem præparatum inueniat, minusq̃ lædat. Sicut igitur fur, qui ad supplicium ducitur, si cogitando de imminente periculo, posset rationes inire effugiendi crucem, vtiliter profectò de isto suo periculo meditaretur: Ita prudentissimè faciunt illi, qui secum frequentissimè mortem cōmentantur, per quam rem hoc assequuntur, vt mors non sit ipsis interitus, sed vitę ianua. Melancholiã & tristitiã parit quidem omnibus hæc mortis cogitatio, qui peccatis sunt inquinati: sed illis solis per-

perpetuam, qui mundi vanitatibus & deliciis inhærere statuunt; quippe quibus mors ista temporalis, est principium mortis aeternae. Illis vero qui iam vitiis & voluptatibus nuncium remiserunt, seseque totos ad virtutem contulerunt, affert gaudium & suauitatem incredibile cogitatio mortis, per quam vident ianuam, aditumque sibi patefactum iri ad bona immortalia, quorum consequendorum cupiditate mirabiliter exarserunt.

Quinta causa est, infidelitas, aut haeresis, quam non pauci ideò assumunt, ne stimulis conscientiae, metuque mortis commoueantur. Cum enim videant se flagitiosè viuere, intelligantque ex praescripto doctrinae Catholicae sibi, nisi peccata deserant, defleant, confiteantur, aeterna supplicia subeunda; nolint tamen acerbum poenitentiae remedium sumere, & vitam ~~pie~~ instituere, hoc ineunt consilium compescendae conscientiae, ut sibi persuadeant falsam esse doctrinam Ecclesiae; Deum neque dolorem super commissis sceleribus, neque bona opera exigere, quippe cuius misericordia sit tanta, ut sola fide, firmaque suorum fiducia sit contentus. Faciunt huiusmodi homines similiter atque illi viatores, qui tametsi norint tenue sibi esse viaticum, securè tamen & splendidè epulantur, quòd confidant hospitem pro ipsorum arbitrato, quae absumpta fuerint aestimaturum: sed istis, quod valde fallantur, temeritas non bene cedit. Pari modo, non malè tantum, sed pessimè succedet illis, cum ad tribunal Christi sistentur, qui

inperscrutabilem Dei iustitiam ex suo capite, & prauis desideriis pependerit. Sicut enim tantam nobis Deus in mundi huius, quem sine labore ex nihilo fecit, creatione exhibuit potentiam, vt ad eam capiendam nec mentes quidem Angelorum, nedum hominum, sufficiant: similemque sapientiam in eius gubernatione: & charitatem inexplicabilem in humani generis liberatione declarauit: simili modo ad eum sperare de nobis, nostrisque actionibus, verbis, cogitationibus post mortem est iudicaturus, vt infinita se iustitia præditum esse omnes palam sint cognituri.

CAPVT II.

DE MORTE.

CONSIDERANDVM est ante omnia, quid sit mors, & quid adferat homini. Mors est vitæ huius mortalis perpetua priuatio, & eorum omnium, quæ in hac caducâ vitam conueniunt. Itaque homo mortuus priuatur anima, non intelligit, non videt, non audit, non fruitur vllius sensus oblectamentis; deserit omnia, parêtes, amicos, bona fortunæ, diuitias, honorem, & quicquid denique hanc mortalem vitam comitatur, & ita deserit, vt in æternum ad illa non sit reuersurus. Si igitur cum in vita manemus, non sine molestia a charis parentibus, atque amicis, breui temporis spacio disiungimur; si non nisi ægrè valde pauculas pecunias egenis distribuimus, si denique, difficillimè huius vitæ deliciis caremus, qui-

quibus vt perfruamur totis viribus, atq. omni
 mentis impetu incūbimus: quo animo fere-
 mus sempiternā illam ab omni voluptate, ab
 omnibus diuitiis, ab omnibus amicis, & dul-
 cissimis parentibus, filiis, sociisq. separationē?
 Bos à boue aratri socio si separetur, inimigit:
 itineris iucūdi comites, nō sine dolore & mo-
 lestia digrediuntur: Anima igitur tā arcto ne-
 xu cū corpore ab ortu suo colligata quā egrē
 à suo contubernali diuelleretur? Sicut poro tibi
 deserēda sunt omnia, ita te quoq. vicissim om-
 nia deserēt. Simul atq. excessit anima, operitur
 cadauer, omnes ab illo tanquā ab aliqua peste
 abhorrent atq. refugiunt, adeo vt etiā illi, qui
 arctissimo antea necessitudinis vinculo viuo
 coniuncti fuerant, instar mortis esse putent
 mortuo adesse; hoc vnū omnibus curā est, vt
 quā citissimē domo efferatur, & in terrā de-
 fodiatur. Anima verò, ne fortē redeat, vt spe-
 ctrū, multo magis metuitur. Atq. ita nihil no-
 bis cōmune esse volumus cū homine mortuo;
 cuius vel sola cogitatio mentē percellit ac ter-
 ret. Diuitiæ prius ferē dilabuntur, quā dese-
 rantur; dignitatibus, officiis, præbendis needū
 mortuo homine multi inhiant; domus, posses-
 sionesq. eiecto domino, & in angustā fossam,
 inter malè olentia mortuorū ossa, vermesq. &
 lumbricos coniecto, in aliorū manus ac pote-
 statē veniunt. Neq. mirū, quia vt in ludis sce-
 nicis, vestes commodatō acceptæ, peracta co-
 mœdia restituendæ sunt heris: ita cū in mū-
 do hoc, quasi in teatro aliquo comico verse-

L § mur,

mur, rebusq̄ omnibus cōmodatō acceptis vtamur, simulatq̄. ex scena, & vita hac mortali exiuius, reddendæ sunt mūdo; qui easdē deinde res aliis atq̄. aliis vtendas accommodat. Et quemadmodū piscatores facere solent, vt eadē esca qua piscē vnū ceperāt, alios deinde capiant, & priusquā absorbuerint escā, vncō gutturi infixō prædā extrahant, & escā de ore tollant: ita mundus iisdē illecebris alios atq̄. alios, tanquā esca quadā captos, ad inferos trāsmittit. Ex his non nihil licet ratiocinari, quā sit mors horribilis, de qua philosophus quidā ita dicebat. Omnium terribilium, terribilissimū est mors. Si enim sola mortis memoria cohorremus, si corpus mortuū charissimi socij, dulcissimiq̄. parentis perhorrescimus, si soli cū solo cadauere per noctē vnā manere animus refugit: quid fiet, accedēte ad nos per se morte ipsa, quæ tantoperè nos terret in alio?

CAPVT III.

DE CERTITVDINE MORTIS.

Heb. 9.

MORS omnes manet certissimè, quia statutum est omnibus hominibus semel mori sententia lata est; & hætenus executioni mandata. Recēse maiores tuos à primo parēte, cōsidera quot illi fuerint, quot nunc ex omnibus supersint, quæ illorū memoria. Itaque cū aliis in rebus omnibus humanis, locū habeat vocula, Fortasse; fortasse enim adolescet puer; fortasse euadet in virū doctū; fortasse locupletabitur; fortasse vxorem ducet,

August.
Ser. 21.
de verb.
Dom.
cap. 3.

cet, &c. In morte sola hac voce nō utimur: quia non fortasse, sed certissimè, sine omni fortasse, morietur, omnis homo. Neque hic opus est conditione, qua B. Apostolus Iacobus, pronū- *Iacob. 4.*
ciata nostra voluit cōstringi, Si Dominus voluerit, aut, si Deo placuerit: stat enim volūtas ac sententia Dei immobilis, Morte morieris. *Genes. 2.*

Adeò porrò certò mors omnibus impēdet, ut non prius viuere incipiamus, quàm mori, iuxta illud, Omnes morimur; &: In qua hora *Eccles. 8.*
comederis, morte morieris. est enim vita omnis nostra, profectio ad mortē. Sicut igitur re^o, *Genes. 2.*
qui ad suppliciū ducitur, scalas conscendit, laqueū collo excipit, manibus pedibusque ligatur, tota illa actione suspendi dicitur, tametsi necdū de scalis deiectus ex fune pēdeat: ita qui ad mortē continuo tendimus, pugnantibusque in nobis qualitatibus & circumstantibus vndiq. periculis, quo momento deiiciendi simus ignoramus, re vera morimur, quia tota vita nostra est mortis operatio. Proinde sicut fur, qui ad patibulū vehitur, non parū desipere tibi videretur, si exclusa mortis & ignominiae appropinquantis cogitatione, honori sibi & glorię duceret currū equitibus cinctū, turbam comitantē, sacerdotē assidentē, & carnificem lictoresque, sibi ad ornatū, aut triumphū adesse præsentes crederet: Ita stultum est, gloriari in vestitu, filiis, diuitiis, aliisque huius vitæ ornamentis, quæ certissimò mortē nobis imminere clamitant: vestitus enim præuaricationis & condemnationis est insigne; diuitiæ, cibus, potusque.

tusq. necessitatē, fragilisq. naturæ conditionē indicant, quæ nisi rebus eiusmodi sustentaretur, non posset consistere: filij, hæredes te possessionibus excludēt. Torques & annuli aurei, nōne cādētia inferni vincula; & capilli flui gehennæ flammæ representare tibi videntur?

CAPVT IIII.

DE INCERTA HORA MORTIS.

Matt. 24

Est verò p̄sctū illud tēporis, quo animæ de sua statione decedendū est, longē incertissimū. Cōparat mortem Christus furi, qui non tunc inuadit domū, quando patrē familias didicit agere excubias, sed quando omnes arbitratur somno oppressos, nihil min⁹ quàm de suo aduētū cogitantes: & aduētū filij hominis similem dicit fulguri, quod momento temporis orbem peruadit.

Mors igitur celerrimē irruet, & quādo minimē suspicabimur, opprīmet. O igitur deplorandā tuam cæcitatem, qui hac mortis incertitudine ad peccata poti⁹ accumulāda, quā ad ea deponēda abuteris. Cur enim peccas, & vitiis indulges? an quia certū te diu victurū? aut in crastinū vitā producturū? nequaquā. Sed quia fortē es diu victurus. Miserum & debile fundamentū, cui innititur tāta securitas peccandi. Fortē inquis, cras viuā, fortē hodie non moriar. Cur nō potius inuertis ordinem: fortē hac nocte moriar, fortē hoc die euocabor?

Matt. 24.

Christus prædixit: Qua hora nō putatis, filius hominis veniet. Experiētia quotidiana & nūc docet.

docet nos, & olim docuit securos Sodomitas, *Gen. 19.*
 Dathan & Abiron, & Absalonem: & diuiti illi *Num. 16.*
 Euangelico dictū fuit: Stulte, hac nocte tollēt *2. Reg. 18.*
 animā tuam. An quod alteri cernis fieri, id erit *Luc. 12.*
 alienū à te? Si domum habitares malè mate-
 riatā, & ruinosam, quā certò nosse ruituram,
 tēpus autē ignorares ruinae; an eā nouis one-
 ribus grauares? an te illi securè cōmitteres? an
 parietes malleis pulsares? Minimè profecto:
 sed in alias aedes & te ipsū, & suppellectilē tuā
 transferres. Corpus hoc tuum in horas singu-
 las minatur casum, catarrhus vnus in cor aut
 pectus delapsus, hominem deiicit; caro natura
 sua fragilis, in se habet interitus causam, vno
 vento, vno potu, paruo aëre infecto læditur:
 mitto alia infinita foris adueniētia quæ mor-
 tem accelerāt. Quid igitur te peccatis grauas?
 quid cōpotationibus, comestationibusque, &
 intemperantia, variisq. periculis, mortem tibi
 immaturam procuras? Robustus sum, inquis;
 nihil mali sentio; timidi est metuere mortem.
 atqui vt intus sis constitutus ignoras, & quid
 aliunde aduenjet nescis. Mortem sanctorum
 non timere, fortitudinis est; mortem peccato-
 rum pessimam non metuere, temeritatis.

Scriptura variis rebus vitam humanā com-
 parat, vt eius fragilitatem & imbecillitatē di-
 scamus, mortemque nobis imminere persua-
 deamus: Primò, flori qui pulchritudine sua *Est. 40.*
 capit oculos, sed leui frigore, nimio estu, aspe- *1. Pet. 1.*
 riori vento, humore, læditur, concidit, marce-
 scit: si carpatur, post pauculas horas marcidus,
 in

Exod. 8. in sterquilinum abiicitur. Minima res hominem lædit; Pharaon culicibus vexatus est; Herodes pediculorum morfu interiit; pili rasi, robur Sampsoni ademerunt.

Secundò, Vmbra, quæ licet aliquo modo corpus referat, est tamè squalida, nigra, deformis, fugaturq. non solum accessu magni luminis, verum etiã tenebrarum. Sic omnis splendor humanæ vitæ decrescit & perit, nihil præclari in se habens, quàm quòd ad cõsiderationem veritatis totiusq. pulchritudinis cælestis nos inducat. Ne igitur instar pueri (qui pulchros characteres admiratur, ignorans veritatis sententiarum pulchritudinẽ, quæ illis continetur) arbitrere aliquid pulchrũ, constans, aut eximiũ in hac vita mortali, sed ex splendore vitæ istius, conuerte mentis oculos ad vitæ alterius ornatum.

Iacob. 4.

Tertiò, Vapor & fumo, qui dũ cubiculum replet, est molestus oculis; quæ attingit, deformat, cõmaculatq. in caminũ pulchro ordine & figura ascendit, sed Cressus à vento dissipatur. Homo & sibi molestus est, & aliis: multos deuicit Alexander Magnus: multa bella gessit Iulius Cæsar: Absalon vniuersum Israëlẽ in parentẽ concitauit, sed breui vita functi, funditus sunt deleti, iuxta illud, Perit memoria eorum cum sonitu, hoc est, instar soni & strepitus, qui semel concitatus, perpetuò silet.

2. Reg.
c. 15. 16.
17. 18. 19
Psal. 9.

Quartò, Figuræ vel imaginis, quæ in charta pulchrè depicta, mirè delectat colorum varietate, exposita autè pluuiis & vento, omnẽ amittit

tit decorē, & præter laceram chartā nihil relinquit: Sic homo diuitiis, honoribus, potentiaq̄. ornatus, est admirationi: mortuus præter ossa nihil habet. Exemplum in Iezabel, quæ stibio pingens oculos, de fenestra præcipitata, à canibus discerpta, ex solis manuū pedumq̄. extremitatibus agnosci potuit. Ossa mortuorum eo consilio relinquuntur, vt quo pulchritudo decorq̄. omnis humanus euadat, oculis ipsi adhuc viuentes, vsurpemus.

Alias multas similitudines pponit Scriptura, nauis transeūtis, auis volātis, sagittæ emissæ, &c. quorū omniū celerrimè prætereuntiu, nullū cernitur vestigiū: vt & velocē vitæ trāsitu, & incertū facilemq̄. terminū, & post mortē aternā obliuionē intelligamus: voluit quippe Deus, breuē esse cursum vitæ nostræ, tū ne, sicut antiquissimi illi, qui ad nongentesimū annū vitā perduxerūt, peccata cumulemus peccatis, grauioraq̄. supplicia promereamur: tum ne diutius istius vitæ incōmodis miseriisque conflictemur; tū vt citius ad se veniamus, cuius deliciae sunt, esse cum filiis hominum.

Sap. 5.

Prou. 8.

CAPVT V.
DE TENTATIONIBVS IN
hora mortis.

S vnquā toto vitæ decusu, certè in mortis hora dæmon omnes suas vires profundit, vt in vltimo illo certamine, in quo summa victoriæ sita est, hominē vi morbi debilitatū, & pristino animi vigore destitutū, vincat.

omi.
He.
, ro-
modo
efor-
umi-
plen-
l præ-
ratio-
elestis
i pul-
erita.
onti-
s, aut
re vi-
alte-
ulum
efor-
ordi-
o dif-
aliis:
a bel-
m Il-
fun-
t me-
oni &
filet.
narta
iera-
mit-
tit

cat. Magnitudo huius conflictus vel ex eo intelligi potest, quod opus fuerit peculiari Sacramēto extremæ Vñtionis, ad miserū infirmumq̄. hominē fulciendū, & corroborādum. Longē tunc aliter homo affectus est, præsertim peccator, atq. se fore putabat, dū sanus esset. Nam qui viribus integris confessionem in hoc vltimū tempus reiecerunt, ferē non possunt in animū inducere, vt tūc de peccatis cogitent, quod enīn molestū fuerat sanis, id maiore, parit molestiā morituris. Itaq. neque libet in cælū oculos ferre, Deumq̄. precari, neque de peccatis dolere, neq. ea quæ salute animæ sunt, audire. Quia tali animaduersione percutitur peccator, vt moriēs obliuiscatur sui, qui, dū viueret, oblitus est Dei. Nōne Nabab durus intar lapidis vita discessit? accedit acerbitas dolorū, quibus mens & ratio ferē concutuntur: desideriu vitæ medicorū solatia quaerit; occupationes externæ, quibus animus affuevit, in bonorū temporalium dispēsatione, dissipant mentē & cogitationes, nec paritū miserū hominem quicquā de rebus ad salutem animæ pertinentibus loqui, vel cognoscere. Si cognoscat ex medicis nullā viuendi spem restare, vīsa peccatorū multitudine, & gravitate, difficultateq̄. respiscendī, quā obicit dæmon; primūm quidē concutitur homo peccator incredibili terrore: deinde verò non capiet diuinæ misericordiæ abyssum, cum proditore Iuda salutem desperat: Alij nimia fiducia pereunt, vel ex hæretica opinione de sola fide,

*August.
Ser. 3. de
Innocen-
sibus.*

2. Reg. 25.

Matt. 27

Acto. 1.

vel ex bonis operibus, quæ fortè ediderunt, concepta: alios infidelitate perdit mille artifex, cum scrupulos, & dubitationē, de iis, quæ religio Christiana credenda proponit, iniicit: alios spe cōualescēdi: alios aliis rationib⁹, pro ut negotiū facilius à se confici posse, dispicit.

CAPVT VI.

DE HIS QUAE POST
mortem accidunt.

QVAE accidunt corpori post discessum animæ, palā sunt ante omniū oculos; iacet cadauer inanime, sine sensu, deforme, horribileq. aspectu; conditum in terra, paulatim fætoze vermibusque dissoluitur, & post dies nō ita multos, in cineres redactū, nihil præter ossa restat, quæ si videas, quis qualisq. fuerit, diues an pauper, nobilis an rusticus, rex an opilio, non agnoscas.

De anima quid agatur, nihil certi habemus, quædā tamen generatim, vel naturali lumine, vel fide nouimus, quæ possunt homini terrenis rebus immerso maximo esse terrori. Primò, scimus animā vna cū corpore non extinguī, sed eandē illam animā corpore solutam viuere, intelligere, cognoscere, quæ paulò antè ad miniculo sensuū res cognoscebat. Non enim est alia anima extra corpus, & alia in corpore, sed alio modo. Secundò, hanc animā quæ paulò antè multitudine ministrorū, & amicorum sti patra fuerat, nūc proficisci solā in regionem ignotā, vbi aliæ sunt leges, alij ciues, alij mo-

M res,

res, alia iudicia & cogitationes, alia rerū æstimatione; vbi nihili est aurum, facetiæ non oblectant, vbi doctrina humana est ignorantia, corporum pulchritudo est deformitas, ociosum verbū graue malum, vbi parentes non mouentur cōmiseratione filiorum, neq. filios nisi secundū Deum agnoscunt, vbi occurrunt terribilissima monstra, vbi dæmones ipsi forma specieiq. sua clarè conspiciuntur. Pone tibi ob oculos amplissimā sub terra specum, horridam tenebris, spectris terribilem, plenam fœdis serpentibus, & te solū, comitante nemine, in eam deturbandū: præstolatur miseræ animæ egressum dæmones, instar felis, quæ musculi foramen obseruat, vt deuoret. Tertiò, bonis operibus post hanc vitam neminē posse quicquā mereri, neq. quenquam lachrymis, vel angustis ad misericordiam cōmoueri, quia vbiq. ceciderit lignum, ibi erit. Quarto, simul atque euolauerit anima ex corpore, seuerissimè in totam eius vitā inquisitū iri, iudicioq. Christi sententiam ferendam, vt vel optimè sit ei, vel pessimè, in omnem æternitatem.

Ecc. 11.

CAPVT VII.

ADVERSVS MORTIS

metum remedia.

CVM tria præcipuè mortē faciant formidabilem; amissio rerū omnium huiusce vitæ, quas tantoperè diligimus, ignota regio vitæ alterius, in quam deducemur; & iudicis seueritas, coram quo apparebimus;

mus; quinq. ista remedia adhibeantur ad me-
tum pellendum; quorum tria prima valebunt
ad leniendum dolorē, qui ex amissione rerum
capitur; duo posteriora, aduersus reliquas me-
tus causas facient.

Primò, Consideremus attentè, quòd sine in
hunc mundū à Deo producti simus; vt in hoc
vitæ cursu, intētio nostra à volūtate Dei crea-
toris nostri ne discrepet; indignū quippe esset,
si res quæpiā ab artifice in vñm aliquē facta,
huic vsui, menti q̄. artificis conformem se red-
dere noller. Formauit nos sanè Deus, vt ex hac
vita aliquādo migremus: iussit nos veluti pe-
grinos aliò proficisci; &, quæcunq. mundus
habet, pro viatico nobis dedit, ne quid corpori
vel animæ cōmoditatis ad hoc iter conficien-
dum desit. Quemadmodū igitur, qui ab opti-
mo parente aliquo ad suum cōmodum mitti-
tur, adeò non metuit ciuitatis portam, qua in-
grediendum est, vt etiam quæcunq. in itinere
obuia sunt, tametsi iucunda lataq̄. clausis
quasi, & auersis oculis prætergrediatur, atq. ad
ciuitatē quo missus fuit, properet, visa q̄. emi-
nus ciuitate, Deo gratias agat: Ita qui hoc iter
ingressi sumus, oculis animo q̄. in cælis defixo
eò curramus, quò mittimur, neque doleamus,
aut perhorrescamus propinquante morte; sed
gaudeamus nos ad metā propositā peruenisse.
Et sicut is, qui rapidissimum torrentem trans-
mittit, non in aquā ipsam, ne vertigine con-
cidat, figit oculos, sed in ripam obiectam im-
mobilem: Sic oculi mentis nostræ in cælo per-
petuò

petuò sint defixi, mundusque iste nec appetatur, nec aspiciatur.

Secundò, Ne grauis sit à parentibus, bonisque omnibus huius mundi, æterna per mortè separatio; curandum est, vt dū viuimus, paulatim ab his rebus animam abducamus, illumque imitemur, cui, medici iudicio, est ex mandibula dens euellendus: Is enim medicamentis dentem prius luxat, & cōpage soluit, vt sine dolore excidat, alioquin summa vi, grauique dolore nec sine ossis læsione, cū adharere carne tolletur. Nonnulli, secuti consilia Christi, deserunt mundum, omniaque detrimentum & stercora arbitrantur præ rebus cælestibus, & Christo, volūtaria paupertate, castitate, & obedientia assumpta, speris diuitiis, contemptis voluptatibus, voluntateque. & iudicio proprio deposito alacriter deseruiūt. Alij, qui huc perfectionis non euadunt, sic mundo vtātur, tanquam eo non vtentes; hoc est, cor suum rebus terrestribus non affigant, & quicquid mundus habet, pendant, non ex vūgi opinione, sed ex veritate. Quod vt cōmodius fiat, considerentur primò, rerū istius vitæ conditiones & proprietates: nam ex se tales sunt, vt verum gaudium animo non adferant, neque mentem humanam satient, imò ne consolētur quidē cor hominis, sed externos tantum sensus, gustatum, visum, auditum, odoratum, & tactū aliquo modo afficiant, adeoque nulla sit lætitia, quæ sua amaritudine non permisceatur: nam & cum molestia parātur, & cum sollicitudine

con-

conseruantur, & cum inuidia augētur, & cum dolore stimulisque conscientiaē finiuntur. Secundò, perpendatur breuitas vitæ humanæ, postquam omnia necessariò sunt deserenda, velimus nolimus, & id quidem breui; nã breue est tempus vitæ, cuius iã fortè magna portio effluxit. Ego igitur cor meū rebus illis affigam, quæ cras fortè tollentur, in æternum non reditura? Vt autem hac consideratione affectus moueatur, curandum est, ne in sola speculatione hæreat animus, sed ad affectū quoque practica cogitatione trāseat, nempe vt ita consideres ea, tanquam tibi certò breuiq. euētura. Ad quod non parum conducet; subinde adesse morientibus, iis præsertim, qui in flore ætatis abripiuntur, & quod in illis coram cernis, ad te ipsum accommoda. Præterea, vtile est mortuorum ossa intueri, eorumque nuditatem, horrorem, factorem, & contemptum animo complecti; & quid discriminis sit inter seruum & dominum, adeoque quis seruus fuerit vel dominus, diiudicare, & quod tu futurus sis breui, quod illi, quorum sunt ossa; quandoquidem illi antepaucos annos tui similes fuerunt, & floruerunt. Iuuerit etiam, frequenter ex occurrentibus rebus imaginem mortis ob oculos ponere, aut de morte cogitationem suscipere, ex flore suauiter olente, & paulò post marcido; ex ariditate hyemis, quæ nobis repræsentat omnium rerum interitum; ex infirmitate, quæ florentem & robustum quemlibet deiicit; ex aspectu aliorū, quorum

similes multi aliquando extiterūt, & obliuione sempiterna deleti sunt; & sanè vix quicquā est in tota rerum vniuersitate, vnde non possumus salutarem aliquam ad animi statum bene constituendum meditationem formare. Ad idem valebit præteritorum annorum curriculum in mentem reuocare, eorumq̄. velocitatem cum tempore futuro, licet incerto, conferre; siquidem quod ex reliqua vita superest, eadem celeritate percurretur.

Tertiò, si mortem non mettere, sed desiderare cupis, fac vt tibi grauis molestusq̄. sit mundus, seu potius, vt eius mala incōmodaq̄. sentias. Qui enim molestiam patiuntur, desiderant liberari, sicut contrà, retinere volunt quod oblectat. Sancti viri molestè ferebant hunc mundum, vnde David: Heu mihi, inquit, quia incolatus me⁹ prolōgatus est: & D. Paulus, Quis me liberabit de corpore mortis huius; cui mundana omnia sordebant vt sterco-
Psal. 119.
Rom. 7.
 ra. Alij ita impatientes fuerunt miseriarum huius mundi, vt contra naturæ dictamē, mortem sibi ipsis consciuerint. Et quidem si percurras singulas humanæ vitæ ætates, plures inuenies misérias, quā cōmoditates; cum etiam commoda ipsa plena sint miseriarum. Videtur enim homo similis illi, qui aliquò proficiscens nulla itineris cōmoditate vtitur, sed variis difficultatibus præpeditur. Primò, quia via luto-
 sa, & pluuiæ grauis, tum montosa, postea saxosa, deinde præceps, tum rursus siluestris & latrociniis infesta. In quo sanè itinere vnicum
 est

est solatiū, breuitas viæ, si modò certa sequatur quies. Nam si ad grauius malum tenditur, veluti ad suppliciū ignis, æquiori animo feretur minora hæc incōmoda. Qui igitur ad beatissimam illam optatissimamq̄. quietem proficiscitur; capiatur tædio malorū huius vitæ, ad patriæ cælestis gloriā aspiret, sese curis & vinculis huius mūdi exfoluat. Deus enim tot mala voluptatibus nostris immiscuit, vt pertest malorū vitæq̄. mortalis, pura illa & impermixta bona cælestia, toto corde consecretaremur. Qui verò his tā incommodis voluptatibus tāquā magnis bonis deliciisq̄. adhærent, ostendunt se nō ex valle lachrymarū in beatæ vitæ sedes, sed à miseris hisce terrestribus, ad inexhaustum infernalium malorū oceanum proficisci. Quod si fortè cōmunibus aut priuatis malis, quia bonis omnibus deliciisque affluis, non cōmoueris; tibi ipse accerse molestiā, ieiuniis, vigiliis, pœnitentiis, corporisq̄. id genus afflictionibus, vt incipiat te vitæ tædere; Deumq̄. precare, vt, quod bonis omnibus est summè molestū, id tu quoque non leuiter, sed molestè feras; nēpe, quotidianis peccatis Deū offendere; istius mundi illecebris oblectari; mentē difficulter in cælū attollere; tot imperfectionibus, & perturbationibus subiectū esse; tanto tempore suauissimo diuini vultus aspectu carere: Hæc enim si grauia tibi esse cœperint, non secus adspirabis ad mortis quietē, atq̄. mercenarius quispiam, post longos molestosq̄. labores, ad dulcem diuq̄. optatū som-

num. Quando de iustorū morte, qui laboribus multis æternā gloriā pepererūt, scriptura cōmemorat; labores ipsos, à quibus in æternum suauissimè vacabunt recenset: non esurient, neq. sitient amplius, neq. cadet super eos sol, aut ullus æstus: absterget Deus omnē lachrymā ab oculis eorū, & iam nō erit amplius neque luctus, neq. clamor, neq. dolor, &c. sicut contrā his qui labores omnes, subterfugerunt, vitāq. deliciis plēnam duxerunt, vocantur in memoriā bona, quibus in hac vita fuerūt oblectati, atq. in posterum per omnia sæcula carere debebunt: Fili (inquit) recordare, quia recepisti bona in vita tua, nūc autē cruciaris. &

Apoc. 7.

Luc. 16.

Apoc. 18. Merces eorū nemo emet amplius, merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, &c. & poma desiderij animæ tuæ discesserūt à te; & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & amplius illa non inuenient. Siquidem qui in labore hominum esse noluerunt in hac vita mortali, in laboribus erunt demonū in morte immortali.

Quartò, cū sola nudaque, & inermis egrediatur anima inter sæuissimorū hostium cohortes, danda est opera, vt, cum non liceat ex hoc mundo nobiscū comites adducere, saltem illic statim à morte socios amicosq. inueniamus, qui solitudinis illius tædium subleuent, tutosq. per hostium agmina ducant. Hi erūt: Primò quidem Sancti cum Christo regnantes, cælestis aulæ principes: & præter cæteros,

Ange-

Angelus noster tutelarıs: cum his si viuentes ineamus familiaritatem, eos quotidie inuocemus, ex his patronos nobis certos deligamus, quos veneremur singulari cultu, quorum imitemur exempla, & Angelo custodi pia nobis consilia suggerenti auscultemus; habebimus eos nobis proculdubiò in hora mortis fauentes. Secundò, Animæ parentum, aliorumq̃ fidelium defunctorũ, quas orationibus, sacrificiis, eleëmofynisq̃. ex Purgatorij pœnis eduximus. Tertiò, pauperes & corporalium spiritaliumq̃. bonorũ indigentes, quibus ad pietatẽ, & vitam saniozem, æternamq̃. salutem, quocunq̃ modo auxilium tulimus. Hi omnes, conspecto de cælis periculo nostro, accurrent obuij suppetias laturo.

Quintò, Exacti seueriq̃. iudicis metũ hac ratione minues. Primò, Si ante iudicij tempus in eius amicitiam venias, cũ eo frequẽter orando, meditandoq̃. agas, eumq̃. piis officiis tibi studeas continenter obligare. Secundò, Si muneribus places, & quasi corrupas eleëmofynis, quas pauperibus, ipsius filiis & mēbris, libera & effusa manu largiaris, & illis maxime, qui ob vitæ sanctimoniam plus apud iudicem possunt, quales sunt religiosi, qui deserto sæculo se totos ad Christi obsequium cõtulerunt. Tertiò, Si cũ Vicariis iudicis in Sacramento pœnitentiæ diligenter rationes tuas putes: illi quippe cũ iudicis acceperint potestatem, si omnia dimittant, & sacra absolutio- nis verba, tanquã chyrographum soluti debiri

M s tradant,

tradant, non erit quod coram iudice metuas. Quamobrē prudenter ages, si crebrò peccata Sacerdoti confitearis, ne quid restet virtute absolutionis, testimonioque chyrographi non condonatum.

CAPVT VIII.

DE IVDICIO.

2. Cor. 5.
Rom. 14.

OMNES nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq. propria corporis, prout gessit siue bonam, siue malū. Omnes omnino homines iudicandi sunt à Christo, nemine profus excepto: siue diuites illi sint, siue pauperes, Reges, Principes, plebei, ignobiles, omnis ætatis, omnis sexus: quia statutū est omnibus hominibus semel mori, & post hoc iudicium. Bis autē vnicuiq. standū est ante tribunal Christi: statim à morte obita, & in cōmuni illo totius orbis iudicio; quod generale iudiciū, si sententiā ipsam spectes, præter mercedem, quæ corpori dabitur, nihi noui adferet, sed erit cōfirmatio eorū, quæ in particulari singulorū iudicio decreta fuerunt. Qua ex re intelligimus, nō minus esse metuendū priuatum hoc iudiciū, atque illud vniuersale, quia qualē inueniet Deus hominē, in suo nouissimo die, talē iudicaturus est in mundi nouissimo die. Quam verò sit formidabilis futurus dies ille, primò quidē ex vaticiniis prophetarū intelligere possumus. Ecce (inquit Malachias) veniet, & quis stabit ad videndū eū, & quis poterit cogitare diem aduen-

Mal. 3.

aduētus eius. Deinde nō minus idē declarāt
 voces sanctissimorū hominum, qui magnum
 de illo die timorē habuisse videntur. Quid fa-
 ciā, inquit B. Iob, cūm venerit ad iudicandum *Tob 21.*
 Deus? quasi dicat: hęc vna sollicitudo me te-
 net, vt in die iudicij immunis ab omni dam-
 nationis periculo euadā. Et B. Paulus, qui plus *1. Cor. 9.*
 ceteris omnibus laborauerat, & qui nullius
 peccati sibi cōsciū erat; Castigo, inquit, cor-
 pus meū, & in seruitutē redigō, ne fortē cūm
 aliis p̄dicauero, ipse reprobū efficiar. B. Hi- *D. Hiero-*
 larion, cūm ab anno ætatis 14. ad extremā se- *nymus in*
 nectutē, durissimā vitā egisset, tamen in ex- *vita S. Hs*
 tremo vitæ conflictu, ita animā suā alloque- *larionis.*
 batur; Egredere, quid times? Egredere anima
 mea, quid dubitas? septuaginta propē annis
 seruiisti Christo, & morē times? Tertiō, ex
 grauib; p̄cenis, quibus se multi viri sancti
 vtriusq; Testamenti, sponte afflixerunt, vt hoc
 terribile Christi iudiciū, salui effugerent. Ve- *Hebr. 11.*
 teris legis patres plerique lapidati sunt, secti
 sunt, & circuierunt in melotis, & pellibus ca-
 prinis, egentes, angustiati, afflicti, in solitudi-
 nib; errantes, in speluncis & cauernis terræ,
 vt meliorem inuenirent resurrectionē. In no-
 uo autē testamento martyres grauissima sup-
 plicia passi sunt, & Confessores, Monachi, &
 Anachoretæ, admirabili victus cultusq; aspe-
 ritate corpus castigauerunt: alij sub dio in co-
 lumna erecti multis annis steterunt: alij sum-
 ma paupertate vitam traduxerunt: alij verbe-
 rib; ciliciis, vigiliis, carnē domuerunt, mul-
 taq;

taq. id genus præstiterunt obstupescēda, vt in hora mortis iudicē sibi inuenirent placatum. Cū igitur idē sit dominus & iudex omniū, qui non magis iustus atq. seuerus futurus est his, qui metu seueritatis eius grauissima ista molestissimaq. sibi imposuerunt, quā cæteris hominibus omnibus; vehementer metuentū est his, qui nunc ita securē viuunt, voluptatumq. omniū habenas laxant, ne longē aliū in se Christū experiantur, quā in hac tanta securitate, sibi promittunt: qui vt salutarē metū concipiant, consiliūq. capiant iudicij illius acerbitatē subterfugiendi, poterunt hisce sequentibus meditationibus seriō aliquādo occupare animū. Si enim aliquid est in vita humana magni momenti, & à quo salus nostra dependet, illud est in huius iudicij consideratione positum: quod iudicium decernet cuiq. nostrum locum, vbi per omnē eternitatem vel optimē iucundissimeq. viuamus, vel pessimē miserimeq. moriamur.

CAPVT IX.

DE PERSONIS IVDICIO
presentibus.

CONSIDERANDAE sunt quatuor personæ huic iudicio adfuture. Primò, anima iudicanda, sola illa secū in conscientia, descriptā ferens totius anteaactæ vitæ historiā, quæ sub oculos omnium subiicietur & quicquid per omnem vitam gestum fuerit, siue bene, siue malè, clarissimè conspicietur: qua

qua in re homo pictorē imitatur, qui, dū in tabula ex arte sua pingit, velo se & tabulā tegit, ne, quid agat, à quoquā conspiciatur: absolute verò opere, remoto velo, clarè omnibus exhibet artis suæ industriam: sic homo, dum viuit, corporis istius tegumento velatus, actionibus, verbis, & cogitationibus, tanquā picturis, historiā suæ vitæ in conscientia describit: quæ historia quādiu corpore tegitur, à nemine legi potest; remoto autē hoc corporis velo, clarè ab omnibus videntur, quæ anima secum depicta defert: Et si quidē pulchris virtutum coloribus ornata sit anima, accepta erit Deo: si autē peccatorū sordibus deformis, similitudinē geret dæmonis Christo inuisi, erit Deo ingrata. Secundò, Christus Dominus, qui hic sibi duplex sumet officiū, iudicis & testis: Ego, *Hier. 29.* inquit, sum Iudex, & testis, & reuelabo pudenda tua, in facie tua, id est, cum auertere voles cogitationes tuas à peccatis tuis, ego illa tibi ob oculos ponā, & quicquid egeris, clarè obiciam. Quis hic quātusq̃. metus tenebit miserū peccatorē, quando a trocē Iudicis sui vultum, pœnas ac supplicia spirantē, intueri cogetur? quando eundem audiet exprobrantem beneficia collata? quando exhibentem videbit vulnera suscepta? quando audiet commemorantē iniurias acceptas, & summā peccatoris ingratiudinē? Ego, inquiet, pro te factus homo, pro te laboravi, pro te sanguinē fudi, gravissimas pœnas sustinui, animam posui, hæc vulnera accepi, te multis beneficiis priuatim cumu-

cumulauit, cogitationes bonas suggessi, occasiones rectè viuendi non rarò obtuli, denique quid debui facere, & nō feci? tu verò cōtrā nihil malorum prætermisisti, quod mihi iniuriam irrogares, & ad indignationē cōmoueres. Igitur si populus Israëliticus totus cōtremit, ad præsentiam Dei, in monte Sinai, cum legē daret, & tanquā pædagogus lectionē præscriberet: quo, Deus bone, animo erit homo peccator, quando iā eandē lectionē exacturus redibit, nihilq. præter flagitia inueniet, & neglectum legis tā seriò cōmendat? B. Ioānes, & Daniel ad aspectum Angeli, quasi mortui in terram corruerunt: Iratum Assueri vultum, Aman ferre non potuit: Sacerdotes seueritate vultus Christi adhuc morituri, eiectione templo, metu percussi, & obstupefacti, non audebant hiscere: quo modo igitur miser hominico peccatis onustus, minitātē & furentē Deū sustinebit? Dicturi sunt peccatores mōtibus, cadite sup nos; & collib⁹, operite nos ab ira Agni.

Tertiò, Sācti Dei, quod comitatus ad iudicandum Dominus venturus est, iuxta prophetiā Enoch, Ecce venit Dominus in Sāctis millibus suis, facere iudicium. Coram his sistetur anima peccatoris, fœda multis sceleribus peccata gestans, & Sāctis cælestibus ea, tanquā instrumēta exhibens, quibus Deus offensus, & contumelia affectus, grauiterq. laesus fuit. Sicut igitur, non sine graui pudore nobilis fœmina, in cōspectum prodiret principum virorum, conspurcata facie, vestibusq.

Exod. 18.
Deut. 4.

Apoc. 1.
Dan. 10.
Hest. 7.

Matt. 21
Mar. 11.

Luc. 23.

Enoch.
Epist.
Jude.

multa

multa fœdaque sorde macularis : ita ignomi-
 niosum erit animæ peccatrici , se adeo vultu,
 habituque deformem, in tam præstanti nobi-
 lissimorum sanctorum corona , conspicien-
 dam collocare; qui omnes ad eam fœditatem
 & deformitatem ridebunt, miserumque pec-
 catorem abominabuntur; atque, vt est apud
 prophetam, cum irrisione dicent: Ecce ho- *Psal. 51.*
 mo, qui non posuit Deum adiutorem suum,
 Similitudine rem declarabo: Si vilis quisquam
 homuncio, qui nobilium aliquot filiorum no-
 bilissimum ac amantissimum parentem ense
 peremisset, in filiorum conspectum solus
 prodeat, cum stricto illo ense paterno ad-
 huc sanguine madente; quibus oculis aspi-
 cietur à filiis? quo animo feretur? vix profe-
 ctò manus illi continere poterunt, quin scele-
 ratum homicidam discerpant: Pari modo Sã-
 cti, quando peccata illa in peccatore conspi-
 cient, quibus offensus est Deus, & quasi pedi-
 bus proculcatus, summa indignitate peccato-
 rem detestabuntur, eiusq. æternas pœnas de-
 siderabunt. Neque hîc quisquam sibi blandia-
 tur de nobilitate, dignitate, diuitiis, aliisque
 rebus, quibus hæc vita illustratur: Sicut enim *Act. 10,*
 non est personarum acceptio apud Deum, qui *Rom. 2.*
 nec diuitis rationem habebit, nec pauperis: ita
 neque Sancti splendore cuiusquam externo,
 sed sola interna pietate ornatuq. animi, mo-
 uentur. Habet enim ferè se res perinde in
 hoc theatro vitæ humanæ, atque in actione
 scenica, in qua diuersæ personæ Regum, nobi-
 lium,

lium, pauperum, mediocriū, atq. omne genus hominū, à diuersis repræsentantur: Et is quidem frequenter Regis personam sustinet, qui conditione est pauper & fortè mendicus: quæ admodum subinde is qui mendicū agit, filius est viri lauti & copiosi: Regi ab iis tantū defertur honor, qui ad scenam pertinent, nō autem à ludimagistro, vel spectatoribus, qui in vniuscuiusq. actionem oculos habent defixos, & eorū cōmendatione dignos indicant, qui suā personā qualis illa cunq. fuerit, seu nobilis, seu rustici, seu pauperis, quàm dexterrimè, & decentissimè repræsentarūt. Similis scena est in theatro mundi istius, in quo Deus istius ludī moderator singulis hominibus personā suam agendam distribuit: ipse est spectator actionis cum sanctis omnibus, & vniuersis illis, qui ad hoc theatrum vitæ humanæ non pertinent, vt sunt Angeli, dæmones, & quotquot tam boni quàm mali, ex hac vita migrauerunt. Homines igitur viuentes, hominibus honorē habēt, quamdiu agunt in scena: peracta verò comœdia, etiam ipsi ad numerū spectatorum transeunt, à quibus spectatoribus, adeoq. à Deo ipso sola ratio habetur actionis, nō personarum: nō rarò enim Regis partes agit vir improbus & flagitiosus, nullius apud Deū existimationis: sicut è diuerso mendici personā gerit pæpè vir sanctus, apud Deum summæ nobilitatis & pretij maximi: quemadmodum cum mercator quispiam, varia moneta vice calculorum vtitur, aurea, argentea, ænea, non rarò fit,

fit, vt in subducendis rationibus æneus num-
 mus, mille aureos significet; contrà verò au-
 reus nummus vel argenteus obulum: qui ta-
 men nummi, confecta ratione, suo loco repo-
 nuntur, & aurei pluris quàm cæteri æstimantur
 Ex sanctis autem, Angelus tutelaris, benefi-
 ciorum à se datorum memoriam repeter, vt
 sæpè sanissima consilia suggererit, à peccatis
 deterruerit, dæmonum conatus retardauerit,
 Deū orauerit; quereturq. se nōn auditum, sed
 repudiatum. Quid hic erit spei, quid mentis
 misero peccatori, quādo ab eo se videbit gra-
 uissima accusatione percuti, quæ pænè vnicū
 habuit antea propugnatorē ac patronum?

Quartò, dæmones humani generis hostes
 sempiterni, operā suam in hac actione nō pa-
 tientur desiderari, qui & bona opera exte-
 nuabunt, vt in accusatione Iob factum legi *Iob 1.*
 mus: & peccata exaggerabunt & quodāmodo
 in hanc sententiā, differunt: O iudex æquissi-
 me, multa tu præstitisti huic, pro eo excepisti
 acerbissima supplicia, & mortē deniq. durissi-
 mā: paucula quædā rationi consentanea & fa-
 ctu lenia, vt suum in te amorē, & obseruatiā
 vicissim declararet, seriō præcepisti; quæ vt
 præstaret alacrius, internum tuæ gratiæ auxi-
 lium, multaq. externa subsidia, subministra-
 sti; & summū illud, quod dignitatē omnium
 creaturarum excedit, præmium certissimò ad-
 dixisti: Ego in eius gratiā & cōmodum nihil
 præstiti vnquam, quin potius nocendi omnes
 occasiones quæsiui; nihil ei præcepi, sed suasi;

N &

& nō leue aliquid, sed durum, moleſtum, difficile; nullo poſt hanc vitā præmio, imò pœna poti⁹ ignis æterni propoſita. Ipſe autē te ſpreto & abiecto, ſe mihi adiunxit & conſecrauit, conuulſa ſimilitudine & imagine tua, ſordidam nꝛā effigiē, in anima ſua conſtituit, cōtempta maieltate & imperio tuo: quæcunque ego vel obſcurē inſinuauī, alacriter præſtitit, & plus quàm ſuggerere auſus fuerim, fecit. Suali vt eſſet parcuſ. & tenax, pauperibusq̄. eleēmoſynas negaret; ipſe etiā aliena per vim rapuit, & ſcænerando multa, per ſummā iniuriā corraſit. Hortatus ſum vt ira animo concepta, cōtumelias, & maledicta effunderet, ipſe etiā verbera & plagas innocenti impoſuit: Inſurraui vt ſacris diebus, neglecto tui cultu, vacaret ocio; ipſe non ſolū hoc fecit, verū etiam pro tuis diebus feſtis, feſtos imò funeſtos corporis ſui dies egit & celebrauit, comēſatus eſt, luxuriatus eſt multò vehementius quàm aliis dieb⁹, ita vt totius ſeptimana peccata in ſacros dies referre viſſe videatur. Monui vt ad lautiorē cōmodioremq̄. vitā degendam pecunia emeret Sacerdotium; ipſe eadem arte plura beneficia inuaſit, preces horarias raro perſoluit, impurum ſcortū ad multorū ſcandalum domi ſacrilegus aluit. Quid ſuperet igitur, quàm vt à te quē viuens inter mortales reiecit, ſpreuit, cōtumeliis affecit, viciffim reiectus, mihi adiudicetur, quē audiuit, quē coluit, quem imitari ſtudiuit? Ad quas anguſtias redigetur tunc miſellus homuncio, quādo ex

INSTITVTIONVM LIB. III. 195
conscientia iudicabit verissimas esse accusa-
tiones? quò se conuertet, cùm Iudicem vi-
debit iratum, Sanctos indignabundos, dæmo-
nem, vt abreptum in gehēnam præcipitet, ac-
currentem, conscientiam sibi malè consciam
obiecta crimina confitentem?

CAPVT X.

DE EXAMINE IVDICII.

CONSIDERA deinde examē ipsum
quod instituetur, factorum, dictorum,
cogitatorum, in quo examine tria sunt
præcipua, quæ metū possunt adferre. Primum
est, multitudo earū rerum de quibus erit red-
denda ratio: nā cui plus datum est, plus requi-
retur ab eo. Scriptura nos vocat œconomos, & *LUC. 12.*
dispensatores bonorum Domini nostri: bona
item ista terrarū dicuntur nō nostra, sed alie-
na: Si in alieno (inquit) fideles nō fuistis, quod *LUC. 16.*
vestrum est, quis dabit vobis? Non minus se-
uerè reperet à nobis, Deus rationē omniū bo-
norum concreditorum, atque nos à famulis &
œconomis nostris. Esto igitur diues quispiam
mercator, qui misso ad nundinas famulo, iu-
beat optimas merces emi, easq. diuersarū re-
gionum, Italicam byssum, Hispanica aroma-
ta, Germanica vina, Belgicos pannos, & quic-
quid Gallia, Anglia, Norvvegia, præclarū ha-
bet: tradat verò illi ad hæc cōparanda, mone-
tam omnis generis, quæ in prædictis regioni-
bus grata sit: addat deinde munera amicis
fautoribusq. offerēda; & deniq. filios illi suos

N 2 tres

tres adoleſcentes adiungat, quorum curam ei ſingulari ſtudio & affectu cōmendet. Peractis nundinis, vbi domum reuerterit famulus, exigetur ratio de mercibus, de muneribus, de filiis. Et quidem de mercibus: Primò, an ſicut iuſſus fuerat, vniuerſam pecuniam in merces expenderit: Secundò, quas nã emerit: Tertio, an bonas, an viles, laceras; ſingulæ namq. inſpiciuntur: Quarto, an equabili precio, nec carius, nec vilius. Non vocabit culpa apud dominũ famulus, ſi cùm merces in mercatu non deeſſent, vniuerſam pecuniã ex ipſius mandato, pro iis cōparandis, non expoſuerit, multatq. que vtilis neglexerit. Secundò, multo minus, ſi cùm ad emendũ magna pecunia data miſſus fuerit, nihil tamen emerit. Tertio, neque erit immunis à reprehentione, ſi nō bonas, ſed laceras, veteresq. res domum tulerit, cùm eodẽ precio offerrentur res præſtantes. Quarto, ſi ſpõte ſua carius emerit, cū potuiſſet vilius. Quintò, grauiſſimã incurret dñi offenſam, ſi aliis, præfertim hoſtibus iuratis domini, emerit, non domino ſuo. Sextò, ſi furatus pecuniã in ſuum aut aliorum uſum conuerterit. Quod ad munera attinet, in magna ei culpa ponetur, ſi ea dare neglexerit, quibus iuſſus fuerat, ſed vel perire ſua incuria permiferit, vel aliis obtulerit, vel ſibi ſeruauerit. Deniq. de filiorũ cōmiſſorum cura inquiretur, quos ſi vel fugere, vel inſolẽter ſe gerere, vel inopiam incommodaq. pati, cùm potuiſſet cauere, vel miſerè interire permiferit, ſuiq. ipſius potius, quàm illo-

illorum rationē habuerit, meritò graui pœna corripendus veniet. Hæc ad te referas, quem Deus bonorum suorū constituit œconomum, atq. ad nundinas rerū cœlestium, in hunc mūdum ablegauit, pecunias varias, nē p̄ diuersa beneficiorum genera cōmisit. Primò, vitam ipsam. Secundò, animā cum facultatibus suis, atq. potentiis, docile ingenium, tenacem memoriā, eruditionē, prudentiā, & quicquid ad animum pertinet. Tertiò, corpus sanū, vires, formam honestā, nobilitatē, vsum loquendi, dicendiq̄ue facultatē. Quartò, Externa bona, diuitias, honores, dignitatem, autoritatē, cibum, potumq̄ue, locū, & tēpus ipsum, in quo viuimus. Munera sunt cū cæteræ diuitiæ, tū maximè Ecclesiastica bona. quæ ad inopū necessitates, cultumq̄. Ecclesiarū fuerunt à maioribus relicta & donata: filij sunt quoscunque nostræ curæ Deus commisit, liberi nostri, famuli, mercenarij, & nobis quacunque ratione subiecti.

Examen igitur à Deo sic instituetur, vt inquirat, an his beneficiis omnibus bonisq̄. acceptis, ad ipsius gloriā vsi fuerimus. Indignabitur enim Deus, Primò, si aliquod talentum neglexerimus expendere, tametsi reliqua in bonum vsum conuerterimus: nēpe si scientia quidē, eloquentia, autoritateq̄ue rectè fuerimus vsi, pecunias verò nō vtiliter elargiti, tēpus sine fructu triuerimus, verbaq̄. temerè effuderimus. vult enim Deus, nihil quod nobis ad lucrū cōmisit, suo lucro vacare. **Quamob-**

N 3 rem,

rem, Secundò, graui peccato se illi obstrictos intelligent, qui talenta omnia inutiliter expèdunt, neq. lucri aliquid ad animæ suæ salutē reportant. Terriò, etiam illi, qui in rebus non omninè quidē malis, aut noxiis, sed non perinde integris, atq. vtilibus, toti occupantur, vt qui ad altiora nati, ingenia sua in rebus minutioribus, vt musicis, poëticiis, tēporalibus, externisq. occupationibus, & curis defigunt; qui bona & cetera, vel praua intentione corrumpūt, vt qui ad laudē & inanē gloriā eleëmofynam tribuunt, qui in confessione peccatū aliquod, de industria, silentio prætereunt, qui Christi corpus in peccato suscipiunt, vel negligentia obscurant, & quasi puluere aspergūt, vt qui in oratione mentē habent lōgè lateq. dispersam, & vagantē: qui vanis sermonibus dissoluūtur, quando in pauperē conferūt eleëmofynā, &c.

Psal. 74.

Ait enim Dominus: Ego iustitias iudicabo: bona inquā opera, quā rectē sint facta, examinabo. Quartò, qui carius emerint, hoc est, pro ratione pecuniæ expositæ, parū retulerint domū; vt sunt qui cū præstantia à Deo acceperint talenta, magnas vires, & opes, plurimum tēporis, &c. exiguum tamē lucri fecerint. Vi-res corporis ferebant quidē maiores labores, diuitiæ maiorē eleëmofynā; etas tot annorum auctiores virtutes: at ipsi minoribus contenti fuerunt. Monuit itaq. rectē sapientia: Quod-

Eccles. 9.

cunque potest manus tua, instanter operare. Quintò, qui contra Dñm talentis vsi fuerint; doctrina ad hæreses; pecuniis ad fastū, luxū, libi-

libidinē; verbis ad blasphemias, cōuitia, periu-
 ria, impuritātē, detractiōnē; potestate ad pec-
 cata sua a iōnēque, &c. Sextō, qui talenta Do-
 mino furto abstulerint, atque ad sua ipsorum
 cōmoda retulerint, vt qui in diuitiis atq. ho-
 noribus oblectantur, & in bonis Domini sui,
 non aliter atq. si à Deo accepta nō essent, gau-
 dent, deliciantur, glorienturq. Iā verò de mu-
 neribus, hoc est, de eleēmofynis in pauperes
 erogatis, cum omnibus quidē, potissimū tam-
 en cū iis, qui Ecclesiasticis Sacerdotiis sunt
 ornati, districta accurataque instituerur quæ-
 stio. Siquidē res pauperum, nō pauperibus da-
 re, par crimen sacrilegij est: & (quod olim Ca-
 nonico cuidā scripsit B. Bernardus) quicquid
 tibi seruas præter victū & simplicē amictum,
 tuum non est, rapina est, sacrilegiū est. Et sicut
 grauius in sacerdotū, quàm in sæculariū vitia
 animaduerterur (quia apud sæculares nugæ,
 sunt nugæ: sed in ore sacerdotis nugæ sunt
 blasphemix) ita seuerius in Ecclesiastica bona
 inquiretur, nēpe de beneficiorum numero, de
 prouentuum magnitudine, de sumptibus fa-
 ctis, in quos vsus, de possessione eorum legiti-
 ma, an per simoniam parta, aliaque id genus
 innumera.

Deniq. de subditorū peccatis negligēti cu-
 ra, ignorantia, exiguo profectu, reddenda erit
 superioribus ratio; nō modò an doctrina, ver-
 bo, aut exēplo præbuerint ad malū occasiōnē;
 sed an omissione, negligentia, & negociis, aut
 occupationibus aliis minus necessariis de-

renti eorum salutem aut progressum minus promouerint.

Secundū, quod in hoc diuino examine me-
tum conciliabit, est Iudicis exactissima & dili-
gentissima de singulis inquisitio, accurata in-
spectio, & seuera punitio. Quis paterfamilias
in magnis rationibus obulū vnum, qui fortē
periisset, a famulo exigit? at Christus non solū
nouissimum quadrantem reddi iubebit, sed de
omni verbo otioso rationē exiger; quanto ma-
gis de his, quæ otioso verbo grauiora erunt?
Quis item antiquas offensas minutioresque,
quæ memoria exciderant, in mediū adducit?
at Deus occultissima quæq. inuestigabit, scru-
tabiturq. Herusalē in lucernis, & sordes om-
nes minimosq. pulueres in angulis abstrusos
proferet in lucē. Quis deniq. cogitationes in-
dagat, quando res ipsa quæ præstatur, est utilis
& cōmoda? De⁹ autē penetrabilior omni gla-
dio ancipiti penetrabit vsq. ad diuisionē ani-
mæ & spiritus, distinguens inter animæ, hoc
est, naturę cogitationes, & diuini spiritus mo-
tiones, discernēs intētionēs intimas cordis, ip-
sasq. medullas, & animæ cōpages, ne quid vel
intus lateat impuritatē, vel foris adhæreat.

Soph. 1.

Tertiū est, grauissima & acerrima Christi
Esaiæ 55. Iudicis de rebus existimatio. Nō enim cogi-
tationes meæ, cogitationes vestræ, neque viæ
meæ, viæ vestræ, dicit Dñs: quia sicut exalta-
tur celū à terra, ita cogitationes meæ à cogita-
tionibus vestris. Qui bonos habet oculos, &
acutè videt, minimas notat & obseruat macu-
las.

las: qui valde studiosus est mundicie, non potest ferre vel exiguas in pretiosa veste sordes: in facie speciosa & pictura excellenti, paruus nauus ab artifice peritissimo notatur facillimè: Christus amantissimus puritatis, atq. adeo ipsa puritas, aspectu suo omnia peruens, & penetrans in anima nobilissimo pulcherrimoque Dei opere, minimos nauos & videt clarissimè, & fert iniquissimè. Nos velati corpore, oculis mentis capti, sordibusq. vitiorum immersi, vix quod rectum est, aliquo modo perspiciamus. Itaque nos quædam arbitramur exigua peccata, in quæ Deus grauissimè animaduertit. Quis nostrum non existimaret exiguum peccatū Adami, primi parentis, qui vt *Gen. 3.* vxoris desiderio satisfaceret, pomum vnicum gustauit: & quis magni faceret colligere ligna *Num. 25.* pauca, die Sabbati, ad culinæ necessitatem? Quis Moyfi peccatum, quo iusta indignatione comotus hoc solū dixit: Audite rebelles, & *Num. 20.* increduli, num de petra hac, poterimus vobis aquā educere? Quis factum Achan, qui ex hostium *Iosue 7.* ciuitate nonnulla clam seruauit de bonis gentiliū contra ducis sui Iosue mādaturum? & Ananię Saphiręq. mendaciū, qui metu egestatis non integrū pretium venditi agri B. Petro obrulerunt? & hi tamen omnes grauissimè puniti, euidenter docuerūt, quanti apud Deū hæc peccata fuerint. Adami peccatum etiamnum luimus: collector lignorum, & Achan lapidibus obruti fuerunt: Moyses mortaliū omnium māsuētissimus, Deoq. charissimus, ad ter-

- ram promissionis non aspiravit: Ananias & Saphira, morte mulctati. & quis reum gehennæ putaret illū, qui dicit fratri suo fatue, nisi Iudex ipse affirmaret? Rursus nonnulla nos in peccatis non numeramus, quæ peccata sunt in iudicio Dei. Ionathas ignorans patris sui indiscretum mandatū, non nihil mellis gustavit, quod Deus, quàm sibi ingratum fuerit, negato oraculo, perfecit, eratque iam capite plectēdus Ionathas, nisi populi auctoritate fuisset liberatus. David quòd vana quadam levitate impulsus numeradum populum curavisset, punitus est triduo, interitu 70. millium hominum. unde magno affectu clamare cepit: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine. Sunt rursus quæ nos in bonis operibus ponimus, corā Deo peccata graviter punienda: Bethsamitæ, visa arca, obtulerunt sacrificium, ex eisq. occisi 70. nobiles viri, & 70. millia è plebe. Saul parcēs Amalech, & melioribus ovium gregibus, ad sacrificium, traditus est diabolo, priuatusq. regno, mortem deniq. sibi ipse consciuit. Oza leuita, tenens arcā Domini ne caderet, subito periit. Propheta ab altero diuinū præceptum mentiente, ad cibum sumendū inductus, à Leone occisus est. B. Petrus, observans Dei sui maiestatem, cum recusaret humiliter pedes sibi à Christo lavari, audiuit: Nisi lavero te, non habebis partem mecum. In hoc ergo Christi æquissimo iudicio. multa adferentur in lucē examinanda occulta, & quæ non arbitramur considerāda, ne-

dum punienda. Plerique, se multis meritis,
 bonisq. operibus existimant placere Deo, qui
 tunc se prorsus vacuos omni merito inueniēt:
 vel quia mercedē in hac vita mortali per fœ-
 licitatē temporālē receperunt: quemadmodū
 purpurato illi Epuloni dictum fuit: Fili recor- *Luc. 16.*
 dare quia recepisti bona tua in vita tua: vel
 quia bona illa opera per inanē gloriam, aliāve
 peccata, vitiū contraxerunt, vel euauerunt.
 Quemadmodum de ieiuniis, eleēmosynis &
 orationibus Phariseorum testatur Dominus: *Matth. 6.*
 Receperunt, inquit, mercedē suam: & de aliis;
 Multi dicent mihi in illa die, Domine, nōne *Matth. 7.*
 in nomine tuo prophetauimus, & in nomine
 tuo Dæmonia eiecim⁹, & in nomine tuo vir-
 tutes multas fecimus; & in plateis nostris do-
 cuisti: concionati sumus, conciones continen-
 ter audiuimus, ad fidei confirmationē mira- *Ibidem.*
 cula edidimus? Quibus respōsurus est Domi-
 nus: Amen dico vobis, nunquam noui vos, ne-
 tum quidē, cū miracula ederetis, tamq. præ-
 stantia opera perficeretis: discedite à me om-
 nes operarij iniquitatis. Non deerunt qui se
 frequenter confessos affirmabūt, & à peccatis
 liberos existimabunt; qui iisdē adhuc peccatis
 maculati condemnabuntur: vel quia sine pec-
 catorum vero dolore cōfessi: vel quia sine pro-
 posito mutandæ vitæ. Quis igitur non metuat
 iudicia Dei? quis gloriatur se castum habere
 cor? quis nō videat quā sit necessariū, vt sem-
 per sit pavidus, omniaque suspecta habeat, nec
 securē viuat, suisque vitiis laxet habenas? Si
 enim

enim iustus vix saluabitur; si B. Paulus, hoc Dei iudicium tā anxie metuit; si sancti omnes reformidarunt Christi aduentum ad iudicium; impius, & peccator vbi apparebunt?

CAPVT XI.

DE SENTENTIA IVDICIS.

DISCUSSIS cognitisq. causis, procedetur ad sententiæ pronuntiationem.

Gerit se Christus ritu præceptoris, qui iniuncta discipulis lectione, vidēs eos studiorum tempore nugari, garrere, ridere, ludere, & aliis rebus illicitis operā dare, silet vsq. in tempus recitandarū lectionum, quando ignorat lectionis, ab omnibus meritas pœnas reperet. Ita Christus de cælis prospectat quid agamus, patiturq. nos pro arbitratu nostro viuere, & quidlibet agere: Hęc est, inquit, hora vestra, & potestas tenebrarū. hora est breue tempus. At vbi venerit nō hora, sed dies Domini, acerrimū ager non iam monitorem, sed iudicem, sententiāq. sua terreat impios. Quę sententia multis nominibus erit formidabilis, summeq. metuenda. Primò à constātia & integritate iudicis, qui nullis precibus, nullis lacrymis, nullis promissis, nullo proposito emendationis, & pœnitentię, nulla intercessionē sanctorū flectetur, nullius terreatur nobilitate, nullius eruditione, nullius autoritate, potentia, diuitiis: Nullas admittet excusationes, sed pro iustitia iudicabit impios. Apud mortales videntur locū aliquē habere excusa-

Luca 22.

tiones

tiones nonnullæ. Primò, si ab aliquo de officio moniti, dicamus nos esse homines sæculares, externis negotiis occupari, occasiones peccandi, iurandi, plus æquo bibendi, nugas tractandi, &c. vitare non posse, &c. esse cū sæcularibus in huiusmodi quotidianis rebus conuiuentū.

Secūdò: magnā esse eorū multitudinē, qui ita faciant, & hanc viuendi rationem constāti, ac penē generali omnium hominū consuetudine iam diu corroboratam: Ita, aiunt, iā fieri consuevit, vt hospites ad æqualia pocula cogatur; vt sermoni, quasi ornatus gratia, misceatur iuramentum: vt lepidæ narrationi addatur mēdaciū. Tertiò, multo grauiora in aliis esse peccata: Iuro quidem, inquis, sed alter peierauit:

Nōne melius est, sacerdotē, vna muliere cōtentum viuere, quā incertis vagisq. libidinibus alienos thoros violare? Quid magnū feci ebrietate? nemini nocui, neminē læsi, nullius facultates abstuli. Hæc speciosè apud homines: at non habebunt locū apud Deum, qui & multitudinis inueteratā peccandi consuetudinē euerfis Sodomis, totaq. pentapoli, hoc

Gene. 19.

est, quinq. regnis, grauissimè castigauit; & nō solum in grauiora flagitia sæuiet, sed leuiora quoq. delicta vindicabit: quia non solum cultores vituli in deserto prostrauit, sed pauper-

Exod. 32.

culū colligentē sabbatho ligna, lapidibus obrui iussit: & non tantum decē millium talentorū debitum exiget, sed nouissimū etiā mi-

Num. 15

Matt. 18.

nimumq. quadrantē solui volet; & non modò ligna, sed scēnū quoq. & stipulā, res minutif-

Matth. 5.

1. Cor. 3.

simas,

simas, ignis vastabit & absumet. Secundo, à magnitudine rerū quæ misero adiudicabūtur: non hic agetur de limitibus, de stillicidiis, de restitutione debitæ pecuniæ; quæ tamē res nō parū anxias reddunt partes, quando ad sententiā lis est perducta. Sed de summis malis, aut summis bonis, talibusque vt nullius hominis mens & cogitatio, vel horū bonorum præstantiam & multitudinē, vel illorum malorū vehementiā & atrocitatē, animo cōprehendere possit; tamq̃. diuturnis vt non vno aut pluribus annis finiantur, sed in perpetua sæcula & in omnē æternitatem durent; & nunquā intermorianur, aut terminentur, quamdiu Deus ipse futurus est Deus.

Tertiò, ab immutabili sententia, quæ nullo iudicio retractabitur, nullaq̃. de causa relaxabitur. In hac vita, permittuntur ad superiores Iudices appellationes, vel causarū reuisiones; quia fortassis Iudex, vel ignorantia laborauit, vel affectu: Deus creaturarū omniū Dominus & cōditor supremus iudex est, ad quē ab omnibus prouocari potest, à quo ad aliū nullum est appellatio: cumq̃. omnia clarè peruideat, non potest ignorantia falli, & cum personam nullius accipiat, sed omnes homines ardētissimè diligit, non agitur affectibus.

Igitur quando discussis omnibus, erit æterna illa & irreuocabilis à Christo pronuncian-
da sententia, quantus metus miserā animam
inuadet, ne fortè fors aliter, atq̃. optandum illi
esset, cadat? quæ trepidatio, quādo eleuata ma-
nu,

nu, conuersisq̄ue in te oculis, labia mouere, os
 aperire, verba edere, ad sempiternū illud, im-
 mutabile, summiq̄. momenti decretū, iudex
 incipiet? Hæc similitudine poterit res ista nō
 nihil videri: Si apud potentissimū regem vir
 quispiā nobilis, multorū flagitiorū accusatus,
 suis tamen dilectus; pro quo liberando ciues
 sui supplicēt, hostes verò eū ad horrendū ignis
 suppliciu postulent & vrgeant: Rex sorti com-
 mittat sententiā, vt prout sortis exierit, vel ado-
 pretur in filiū Regis, successurus in regnō, vel
 igni exstructo quamprimū exuratur: Ad sit
 præsens huic sortitioni miser ille captiuus; vi-
 deat duas illas scedulas in vrnā mitti, vrnā
 nō nihil agitari, tū adolescentē brachium ma-
 numq̄. mouere, eamq̄. in vrnā mittere, scedu-
 lam alterā educere, explicare, explicatāq̄. Regi
 legēdam pronunciamdamq̄. exhibere, tota hac
 actione, quomodo miselli hominis cor palpi-
 tabit! quas nō preces ad Deū fundet? quæ non
 vota nuncupabit? quomodo non toto corpore
 contremiscet? totusq̄ue sudore madebit, in re-
 tanti momenti? Et hæc tamen res quāti est ad
 sententiā Christi? mors temporalis, ad mortē
 sempiternā? ignis terrestris & caduc⁹, ad ignē
 inferni inextinguibilem? Nō ægetur hic qui-
 dem sorte aut fortuito, sed sapientissima iu-
 stitia Christi. Verū quā diu tibi ignota erit
 dubiaq̄. sententia Iudicis, & inde quidē vr-
 gebūt aduersarij Demones ad ignē, infernus-
 que os suū ad te deuorandū aperiet; hinc verò
 mens sibi malè cōscia veritati nō repugnabit,
 nō nec

nónne in magnis angustiis eris? profectò si spes aliqua euadendi appareret, nihil non offerres Deo, vota nūcupares, sanctissimeq. non modò vitæ mutationē, sed matrem quoque pœnitentiã, corporisq. afflictiones per omnē vitã irares, atq. pollicereris. Posteaquã verò fatale illud & totirerū vniuersitati horribile

Matth. 25. verbum iudex edixerit: Discede maledicte in ignē æternum: Deus bone, quæ desperatio? qui fletus? quæ lamenta? singula verba admirabili pondere concutient animum, ipsasq. cordis medullas penetrabunt: Discede à me: Hactenus patronū patremq. tuū egi, innumera beneficia largitus sum, tui curam habui, in poste: ū ab hoc momēto nihil mihi tecū negotij erit, te nunquam exaudiam, tui in grauissimis miseriis & calamitatibus nunquam miserabor, nulla vnquã tuorū cruciatuum commiseratione mouebor, discede ab omni bono, alienus à Deo, & bonorū sanctorūq. communione, Dei faciem nunquam visurus, nihil boni aut commodi vnquam habiturus. Maledicte: Ecce tibi nouo isto nomine, tot splēdida prænomena honorumq. tituli commutātur. Prius Reuerendus, Doctissimus, Nobilis, Generosus, Illustris, Reuerendissimus, Illustrissimus, Doctor, Comes, Dux, Princeps, Rex, Prælat, Pontifex, &c. Nunc æterna obliuione omnibus istis sepultis, solū eris re ipsa & nomine maledictus: Ita miseriis, calamitatibus, cruciatibus, tormentis, pœnisq. omne genus oppressus, & circumuallatus; vt nulla pars nulla-

que facultas, suis tormentis sit vacua. Ita prorsus maledictus, vt non solum ipse maledictione apud te sentias, sed eandem tuam miseriam, cum maxima tua confusione, omnes videant, teque plenum esse maledictionibus, luce palam cognoscant. Maledicet enim tibi Deus ipse, cuius maledicere, est mala inferre: maledicent ac detestabuntur te caelites: maledicent terrestres: maledicent Daemones, & damnati maledictionis socii: maledicent denique creaturae omnes, malaque imprecabuntur; vt sis per omnia, in omnibus, & ab omnibus in aeterna secula maledictus. In igne; cruciatum & tormentum quod maius cogitari ab homine non possit; igne ita vehementer, vt non modo corpora, sed spiritus ipsos adurat. Aeternum; cuius finis tunc erit, cum Deus, cuius regni finis non erit, Deus non erit. Qui paratus est Diabolo & Angelis eius. Caelum tibi creatum comparatumque fuerat, non gehenna, ad gloriam excitatus eras, non ad poenam destinatus: non vt in Daemonis potestate venires generatus, sed vt immortalis caelestis gloriae hereditatem adires pretioso Dei sanguine redemptus & regeneratus. At quia daemonis consilia moresque secutus, indignum te reddidisti domo caelesti, nullus alius tibi superest locus, quam qui daemonibus est constitutus, vbi Lucifer imperium tenet. hostis tuus immanissimus, qui cum Angelis suis, hoc est daemonibus, nihil aliud per omnem aeternitatem facturum est, quam vt ad tormentum ignis, alios tibi cruciatus innumeris adiiciat. Heu quae verba, quae modo

O

qui-

quidem parū à te ponderantur; at verò tunc, cum serìò causam tuam agi perìpicias, intima cordis tui viscera penetrabunt. m

Cæterùm si cõposito ad serenitatem vultu, oculisq; ad te suauiter cõuersis, dulcissimis illis optatissimisq; verbis, te cõpellare incipiat: Veni benedicte patris mei: discussa omni tristitia, pulsoq; metu, succedet admirabile gaudiū, cordisq; suavitas, animusq; in amorem Dei ^{sp} liquefactus, singula verba dulcissimo gustu percipiet, summaq; voluptate expendet. Veni, versatus hæctenus in mundi afflictionibus, demonumq; molestiis & tentationibus, variisq; miseriis; in posterū omnibus malis liber, extra pericula occasionesq; malorum, ne minimum quidē malū, in æternum passurus: Veni ad me, summum bonū, vt semper mihi adhæreas, neq; de latere meo vnquam recedas. Benedicte patris mei. nouum nomē, quod nemo nouit, nisi qui accipit. Repleberis benedictionibus & bonis intus forisq; ; sic gloriosus, vt cõspicius sis vniuerso orbi futurus: Benedictus à Deo, qui te infinitis bonis cumlebit: Benedictus à sanctis Angelis, & vniuerso Beatorum cœtu, qui tibi cõgratulabūtur: Benedictus ab inferis, & damnatis, quorum inuidia & maledictiones gloriā tuā augebūt mirabiliter. Posside. hæctenus spe vixisti, & labore cælum emisti, nunc ingredi nuncquam egressurus, posside nunquam amissurus. Regnum, vt simul cum Christo regnes, in eodē throno resideas, summaq; gloria, ber-

bertate, potentia, diuitiisq. in æternum abundes. Paratum tibi à constitutione mundi. Iam finem adipisceris tuæ creationis; cælum tibi factum est, & tu cælo; non excidisti à termino; gaude igitur quod in te diuina voluntas sit omnino perfecta. His vocibus ad Christum euocatus, innixus super dilectum tuum, ad cælum proficiscens, cum latitia inenarrabili.

CAPVT XII.

DE PURGATORIO.

TRIA sunt hominum genera, in quos à Christo iudice, statim à morte sententia profertur. Primò quidam enim ex hac vita discedunt, obstricti peccato mortali, vt Gentes, Iudæi, omnesq. Hæretici, præterea Catholici illi, qui peccata sua poenitentia nõ deleuerunt. Hi omnes omninò, durissima Christi sententia, sempiternis flammis adiudicatur: quorù numerus, cum sit longè maximus, magnoperè vereri quilibet debet, ne illo etiã ipse cõprehèdatur. Secundò, sunt qui plenè, atque perfectè peccatis purgati, multisq.ue operibus bonis meritisq. redundantes vita decedunt, qui statim à corpore ad vitam æternam transmittuntur: Paucissimi, rarissimiq. illi sanè, quòd ingens sit splendor gloriæ cælestis, ad què difficillimū est attingere laboribus nostris. Sunt igitur tertio, inter hos medij Catholici, amici Dei, diuinãq. gratia ornati, qui ob internum spiritus sancti donum, amicitiamq. Dei securi sunt & tui à gehenna, neq. tamè ob sordes quasdam, reliquiasq. peccatorum, ita mudi, vt

digni habeantur consortio Sanctorum; suntq. hi primò, qui post mortalia peccata, dolorem quidem sincerum & sufficientē cōcipiunt sed morte præuerti, nondū baptisū. (aut si quidem Christiani sint) pœnitentiæ Sacramento sunt expiati: Et hi admodum pauci, quòd rara sit vera contritio extra sacramentū. Secūdo, qui à peccatis mortalibus pœnitentiæ Sacramento purgati fuerunt, sed dignos pœnitentiæ fructus nōn egerunt: Horum in purgatoriis ignibus est ingēs numerus, quòd ferè in hac vita homines de satisfactione nihil vel parum cogitent, sed omnem satisfactionem in futurum sæculū referunt. Tertio, Qui mortalibus quidem peccatis liberi decedunt, sed quotidianis, & venialibus turpati: Et horū alij grauioribus, quæ proximè ad mortalia accedunt; qualia sunt iurare, in re non magna fraudem facere, mentiri, in templis irreuenter inambulare. Alij minus graua quidē habent, sed quæ nō difficile vitare queas; vt temporis aliquid ocio & fabulis terere, ad laudem suam leuiter loqui, in cogitatione illicita nōnihil hæerere; paulò amplius quàm sibi aduertat necessariū, vel ad sanitatē vtile, potus aut cibi sumere: Alij deniq. minima, sine quibus propter naturæ nostræ imbecillitatē, hæc vita nō ducitur; cuiusmodi sunt ociosum verbum, inanis risus, distractio mentis in orationibus, leuis oblectatio in laude, & motus illi quos Theologi secundo primos appellāt, hoc est, affectiones malarum cogitationū, quibus primū quam

quam plenè aduertat, voluntas tangitur, & leuiter oblectatur: Hæc omnia debent perpur-
gari, quia nihil inquinatum aut minima labe
aspersum, intrabit in gloriã Beatorem. Apo-
stoli omnes Christi testimonio mundi erant; Ioan. 13.
dictum est tamen B. Petro: Nisi lauero te: hoc
est, nisi absterfero pulueres pedum tuorũ, le-
uiaq. peccata deleuero; non habebis partẽ me-
cum; quia etiã qui lotus est, mundusq. totus,
opus habet, vt pedes lauentur, & non tantum
ligna, sed scœnum quoq. & stipula, adeoq. fe- 1. Cor. 3.
stuca, igne absumuntur. Ex similitudine, qua
Beatus Paulus cuiusq. animẽ post mortẽ, par-
ticulare iudicium declarauit, intelligimus, ne-
minem prorsus hominum euasurum ignem,
hoc est, diuini iudicij rigorem & seueritatẽ;
ad quã seueritatẽ id omne pertinet, quidquid
inter mortem & æternã beatitudinẽ, vel dam-
nationem intercedit. Sicut enim ad molestias
examinis, quo ad altiores gradus studiosi pa-
rantur, refertur qui, quid ante gradũ, aut ascẽ-
sum difficultatis, ex malis responsis oritur;
qualia sunt confusio, obiurgatio præceptoris,
terrores & verbera: ita ad Christi iudicium &
examẽ pertinet timor, pudor, purgatori ignis,
& maiores minorẽsve cruciatus, & tormenta,
pro meritis & conditione vniuscuiusque. Qui
igitur in hac vita, vel martyrio, vel lōga in fir-
mitate, variisq. malis, à Deo immisissis, vel spõ-
taneis pœnitentiis, corporisq. molestiis, om-
nino purgatus, nihil præter aurum, argentum,
lapidesq. pretiosos secum defert, facile susti-
nebit

nebit iudicium, & examē illud rigidissimum: sicut discipulus diligentij, diuturnoque studio paratus, non fert molestē examen præceptoris. Qui verò attulerit maculas, & in hoc examine nō per omnia, vt par est, Christo iudici responderit, admittetur ille quidē ad gradū, honoremq. vitæ, & gloriæ sempiternæ, sed non sine reprehensione, sensuq. doloris: qui dolor peccatorum magnitudini multitudinēque respondebit. Lignū, id est, maiora absumuntur tardius; fœnū, id est, minora citius; stipula atque festuca, id est, minima, solo motu transituq. per ignē auferentur. Vt aut discas purgatorij pœnas non parui facere, aut in eo fœlicitatem ponere, si liber à gehenna, purgatorij ignibus post hanc vitam munderis; memento eas esse pœnas grauissimas, & acerbissimas, quantas secundū sententiam Beati Augustini, nulli passi sunt martyres, pro iustitia; vel impij, pro flagitijs. Cogita lentum ignem craticulæ Beati Laurentij; cogita confractiōnes ossium, membra contusa, cutem extractā, bouē Phalaridis, & quicquid tormentorū cuiquam illatum est: grauior est pœna, quæ te expectat. Christi quidem Domini passio superauit cæterorum omnium viuētium dolores: sed grauiores sunt illa, purgatorij cruciatus, ad quos adeo serena fronte & erecto animo tu festinas. B. Apostolus vocat eū nomine ignis, quo nihil in hac vita vehementius torquet & affligit. Malachias Propheta Christum purgatorio igne animas mundantem, facit similem homini,

Malach. 3

mini, qui in ardentissima fornace conflatur aurum atq. argentum, conflatumq. colat, ne quid fordiū vlla in parte restet. Si cogites hominē nimio ardore liquefactū per minutissima colli foramina transmitti, intelliges grauissimos cruciatus à propheta significari. Possumus ex his quæ in hac vita contingunt, aliquo modo seueritatem Christi, in animas quæ purgatoriis ignibus expiantur, coniecere. Tribus potissimum modis luunt in hac vita pœnas homines pro peccatis. Primò, quas homines ipsi assumunt. Secūdò, quas Deus infligit morbis, bellis, fame, persecutionibus, aliisque modis. Tertio, quas Ecclesia, per ministros suos Sacerdotes, imponit. Et quidem si eas pœnitentias cōsideremus, quibus se cōplures, sua sponte, pro peccatis mulctarunt, inueniemus grauissimos labores, & corporis cruciatus longè acerrimos. Simeon Stilites multis annis, sub dio, in columna stetit; alij continuis ieiuniis, ciiciis, frigore, verberibus, carnem afflictarunt, neq. vllam corpori quietem reliquam fecerunt: Deus autem grauissimè peccata castigat. Ut enim Adamum, Dauidem & Moysen prætermittamus, aliaq. veteris nouiq. testamēti exempla, B. Hilarion (vt author est B. Hieronymus in vita ipsius) semel nonnihil in oratione, pro fragilitate humana distractus, sensit sibi insidentem Diabolum. calcibus pungentem cædentē, grauiterq. affligentem. At verò Ecclesia Dei, magnas olim pœnitērias in peccatores constituit, ieiunia, publicam confusio-

nem, vigiliis, multaq. id genus; & quidē hæc pro grauitate peccatorū magis vel minus diuturna; quosdā totā quadragesimā voluit pœnas dare; alios per annos septē, nonnullos per omnem vitā. Si igitur homo ipse vestitus carne, tam grauibus pœnitentiis iudicat peccata sua expianda: quid Deū facturum censes, qui nec minimū verbū otiosum impunitū patietur abire? Et si Deus in hac vita, tam graues pœnas à peccatoribus exigit, in tēpore misericordiæ, & vbi nō solūm satisfaciūt opera pœnæq. hominum, sed etiā apud Deum merentur; quàm graues erunt illæ, quæ in futuro sæculo dependentur? in sæculo nō misericordiæ, sed iustitiæ, vbi non merito locus erit, non satisfactioni, sed satisfationi? Denique si mater Ecclesia, in sinu suo ita grauer filios suos castigat: quàm grauer animaduertet Deus pater in filium, à matre ista visibili Ecclesia aliò abreptum? grauiora sunt nempe verbera patrum, quàm matrum. Efficient porro tormentorum istorū magnitudinem: Primò, locus subterraneus, horridus, tenebricosus. Secundò, dæmones qui & præsentia sua, funestoq. aspectu terreunt, & administri erunt iustitiæ Dei. Tertiò, ignis ipse, aut frigus, quo admirabili modo animæ, licet à corporibus distractæ, diuina potentia torquebuntur. Quartò, dilatio visionis Dei, quæ animam à corpore laxatā, nihilq. præter Deum suū desiderantē, supra id quod explicari potest, affliget. Sicut enim diuturna fa-

mes

mes & sitis ita vehementer cruciat hominem, vt quiduis tentare & aggredi audeat, ad famē sitimq̄. sedandam, malitq̄. quouis alio quā isto mortis genere interire: ita anima corpore soluta, non amplius voluptatibus huius mundi præpedita, intelligens quā suavis sit Deus, qui solus desiderii explet rationalis creaturæ, mirabili cupiditate auct videre Deum, eiusq̄. præsentia satiari; tantoq̄. famis cruciatu, vt plerisque dicatur hæc sola pœna in purgatorio infligi. Quintò, Temporis vel æui illius longitudo: non enim horam vnā atq̄. alterā durat hæc pœna, aut paucos dies, interposita noctis quiete, sicut in hac vita; sed dies subinde multos & annos. Iosephus septuaginta septē diebus defleuit parētis delicta, non dubitās quin tot diebus potuissent puniri. Verustissimus est in Ecclesia vsus anniuersariorū sacrificiorum, pro animabus fidelium: quia creditum semper fuit à Christianis nonnunquā annos aliquot in his pœnis consumi. Et sanē si vnum morale peccatum septē annorum satisfactione, iuxta veteres Canones pœnitentiales, expiatur; qui multis grauibuscq̄. criminibus vitam suā commaculauit, an non plurimorū annorum purgatione indigebit, nisi Ecclesiæ uiuentiumq̄. suffragiis adiuuetur?

Gen. 50.

Qui ista, qua par est attentione expendet, non reponet in magna fœlicitate, in flammis purgatorii versari. Si enim hominē, extrema inopia laborantē, fameq̄. morientē nemo fœlicē dicet; si miserum putamus latronē illum,

O s qui

qui in rotam actus, fractis cruribus, aliisq. of-
sibus & membris, toto triduo sub dio, media
hyeme, cum suis tormentis & doloribus lucta-
tur: quomodo nō est censenda Misericors anima,
quæ pluribus annis continēter, nulla data
quiete cum tātis doloribus conflictatur, quā-
tos nemo vnquā mortalium in hac vita susti-
nuit? Imò verò quomodo non est dicendus ho-
mo infelix, qui dum hæc non ignorat, affli-
ctus, & quotidianis peccatis supplicia futura
auget, omnēq. pœnitentiā & afflictionē, qua
breui tempore in hac vita posset peccata ex-
piare, in futurum sæculum reiecit; vbi & tar-
dius purgatur, & grauissimis suppliciis purgā-
tur? Esto in hac re magna animarū illarū fec-
licitas, quòd certæ de æterna salute, inferni
pœnas non pertimescant: maior tamē erit no-
stra, si per bona opera certā nostram vocatio-
nem faciamus, pœnasq. purgatorij tam atro-
ces, & diurnas, pœnitentiis & corporis mo-
lestiis, sponte in hac vita susceptis, deuitemus.

CAPVT XIII.

REMEDIA PRO SECVRI-
tate in Iudicio.

SI SECVRO, & erecto animo esse cu-
pis, in tremenda illa iudicij hora, quando
discussa causa tua, fatalis illa, & æterna in-
te sententia pronunciabitur, quinq. ista do-
cumenta in animo tuo inscribito. Primò, me-
tuas iudicium illud, sententiamq. eius dū ma-
nes in hac vita, secutus exemplum Apostoli
Pauli,

Pauli, atq. aliorum sanctissimorū, lectissimorumq. virorum: nūc enim salutaris est metus, vtilisq. ad vitandam sententiā damnationis; tunc autem quantuscunq. tandē sit ille, nullo prorsus emolumento tibi erit. Habemus sanē non minorem modō metuēdi causam, quā tunc habituri sumus, quōd & nesciamus qualis sit in nos sententia proferenda, & fortasse non longē absimus ab illo momento, cū iudicio sistemur. Quis enim est cui sit exploratum, se vsq. ad vesperum esse victurum? Nā, Primò, si conscientiam nostrā perlustremus, plura illic fortassis inueniemus digna damnatione quā salute; plura, in quā, peccata quā bona opera; quippe qui quotidie peccata peccatis addimus; de virtutibus colligendis nihil cogitamus; minora peccata, siue venialia, pro nihilo ducimus. Secundò, si tibi sis aliquorum bonorum operū conscius, fortassis quia Deus illa mercede & præmio temporali in hac vita cōpensauit, tibi postea dicetur: recepisti bona in vita tua, recepisti mercedem tuam. Tertio, Te securam in peccatis vitam agente, nihilq. minus quā de futura sententia cogitāte, fortasse Deus in secreto suo consilio, de te in flāmas tarrareas ante vesperā demergendo, cum suis cōmunicat, sententiāq. format. Nihil minus quā de interitu cogitabant Sodomitæ, quando de illo Deus cum Abrahamo colloquebatur. Chore, Dathan & Abiron, animo & cogitatione in peccato suo erāt defixi, quādo Moyse Deus, de inusitata eorum morte & puni-

Gen. 14.

Num. 16.

punitioe consilium suum aperiebat. Metuas igitur ne de te quoq. simile aliquid agatur. Vides multos subita morte de medio tolli: idem tibi euenire posse persuadeas nec enim vires, nec modi deficiunt omnipotentē Deum, quibus te hęc opinantē, altissimo peccatorū som-

2. Reg. 18

no consopitum, possit extinguere. Absolon ramis arboris cursim implicitus fatalē lanceam hausit, cum ad optimum sanctissimūq. parentem regno vitaq. expellendum, furore & crudelitate raperetur. Onam filius Iudæ patriarchæ, quod illicito contactu se polluisset,

2. Reg. 6.

& Oza Leuita, quod minus reuerēter sacram fœderis arcā cōtrectasset, occulta Dei virtute statim extincti in terram corruerunt: Sicut &

Exod. 11.

primogeniti in Aegypto, & centū octoginta quinq. millia hominū in Regis Sennacherib

2. Para. 32

exercitu. Holofernes nimia ebrietate sopitus,

4. Reg. 19

capite à muliere diminutus est; Aman è cōi-

Isa. 37.

uio in malā crucem sublatus. Caue igitur ne

Iudith 13

similiter præter opinionē, ad iudicem subito euocatus, æterna dānationis sententia ex improviso feriaris, quam in viuētē & nolentem resipiscere, fortassis nunc concipit & dicitur.

Esther 7.

Secundò, non est in solo metu, cōsiderationēq. iudicij hærendum, sed per eum vltius progrediendū, vt metu futuræ rationis debita contracta dissoluas. Christiani qui olim à Christo nomen discipulorum acceperūt, non dissimiles sunt discipulis, qui litteris dant operā. Sicut enim illi præceptori suo duo quidem debent, nempe progressum in litteris, vt præcepto-

ceptis laborem suo profectu cōpensent: & pœnam si fortè deliquissent: Ita nos, sub præceptore Christo in schola Ecclesiæ virtutibus Christianis, & moribus fide Catholica dignis, studere iubemur. Itaque præceptori nostro Christo, profectum in virtutibus debemus, vt ei occurramus viri perfecti, vitiis omnibus prauisq. affectionibus vacui, virtutibusq. ornati, ne frustra tot in nobis instituendis labores insumpsisse videatur: & si pro fragilitate nostra, aliquid admisimus, tenemur præceptori Christo pœnas dare. Hoc duplex debitum vnusquisq. ante rationis diem maturè soluat, & quidē pœnæ peccatis debitæ, Sacramento pœnitentiæ crebrò expientur, voluntariisque pœnis, & carnis afflictionibus delectantur, & si quæ ex thesauro Ecclesiæ indulgentiæ cōcessæ fuerint, magno studio & demissione in peccatorum condonationē suscipiantur. Progressus verò in virtutibus, & cōpressio passionum ita curari poterit, vt peracta confessione cum animo tuo seriò consideres, quibus vitiis magis abundes, tum vnū aut alterum quod plus exhibet molestiæ, ad expugnandum & penitus tollendum tibi proponas. quod propositum vt manè quotidie implorata ope diuina est concipiendum, ita semel iterumq. de die, potissimū vesperi, de eius obseruatione, esset ab animo tuo exigēda ratio, vt quoties eo die lapsus fueris, quantum promoueris, clarè & perspicuè intelligas. Superato vno vitio, ad alia simili modo deuincēda, si progrediaris, nō difficile

ficile

facile erit post paucos annos, depositis pravis consuetudinibus, pulcherrimis virtutum ornamentis mentem illustrare, & cum voluptate Christiani hominis officiū peragere, Deoq. in futuro examine insignis progressus specimen præbere.

Tertio, Iuuerit multis operibus bonis vitā locupletari, vt illorū multitudine peccata cooperata, & obscurata non conspiciantur, iuxta illud, Beati quorū tecta sunt peccata. Itaque nullus dies vacuis operibus bonis prætereat, & in vespertina oratione, priusquam cubitū cōcedas. actiones omnes diei percurras, & opera bona cum peccatis conferas, vt quo loco & statu sint res tuæ cognoscas, more illorū qui frequenter rationes acceptorum expensorumq. subducunt, ne facultates decrescāt, sed augeantur. Si enim multis operibus bonis auct^o Christo Iudici listaris, præsertim commiseratione proximorum, facilius ignoscantur leuiora delicta: Quia iudicium cū misericordia illi qui fecerit misericordiam, & super exaltat misericordia iudicium; hoc est, misericordia quodāmodo insultat iustitiæ, eiusq. seueritatē comprimit: quia charitas operit multitudinē peccatorū. In his pietatis charitatisq. & aliarum virtutum officiis, qui se quotidie exercet, post annos aliquot amplissimum thesaurum inueniet meritorum, nō aliter quā qui in cistam quotidie nūmos aliquot nunc aureos nunc argenteos iniicit, post annos 20. aut 30 ingentē cumulum diuitiarum videt. Deus in cælo cū-

Psal. 31.

Iacob. 2.

1. Pet. 4.

stos est meritorum tuorum: tu multa ede quotidie, nec diem vllū sine opere meritorio præterlabi patiaris. vt thesaurum quē tibi thesaurizaueris, cum immortali animę voluptate, in cælo reperias. Peccata hominum, pœnitentia tolluntur, bona verò opera nunquā in homine iusto extinguntur. Sed hic animaduertendū, ex quibus bonis operibus cælestis ille thesaurus constituatur: non enim omnia quæ nos arbitramur iusta, ad illam rē sunt idonea: Igitur omiſſa peccatorum mentione, quæ sunt mortifera, Deoq. inuisa: duo sunt bonorum operum genera: Quædam viua, quæ à viro probò & Dei amico, eduntur; alia mortua, quæ à peccatore: hæc nihil ad illum thesaurum, ne post conuersionem quidem peccatoris, tametsi nobilissima esse videantur: quia quicquid agit peccator, extra gratiam & charitatem constitutus, nihil valet ad salutē cōparandā, & quod sine vita gratiæ est editum, nunquam vitā assumit. Disponitur quidē homo peccator, orationibus, ieiuniis, eleēmosynis, aptiorq. redditur ad gratiā & virtutes à Deo accipiendas, sicut de Cornelio centurione in actis Apostolicis legimus; sed nihil ponit in cælo, quod post hanc vitam inueniat. Priora illa, sola ad hunc thesaurū pertinent, quamdiu vita gratiæ manent informata. Cū enim anima viri iusti mortiferum vulnus accipit, moriuntur opera illius bona, & quasi necantur, aut, sicut loquuntur Theologi, mortificatur, & ex thesauro cælesti abiiciuntur. Quòd si enim vsq. ad extre-

Act. 10.

mam

mam ætatem iustitiæ operam dares, tunc au-
 tem vel vno lethali peccato Deum offenderes,
 nihil tibi totius antea actæ ætatis probitas apud
 Deum prodesset, sed potius obesset, quod tunc
 suaue Christi iugum abiiceres, quãdo ad me-
 ram peruenisses: quemadmodum ille qui ex
 Germania Romam, preciosam sibi commisi-
 sam sarcinam, toto itinere, magno animo pa-
 tienterq. ferens, ante portas Romanas, ræd-
 affectus in profuētē abiicit, grauius delin-
 quere videtur, quàm qui sub initiū viæ à mo-
 lestia superatus, illā deponit. Si tamen ad mē-
 tem redeat peccator iste, reuiuiscunt omnia
 eius opera bona, ante peccatum edita, atq. in
 thesaurum cælestem, vnde eiecta fuerant, re-
 uertuntur. Qua ex re intelligere potes, quanto
 studio vitandum sit mortale peccatum. Siqui-
 dem opera bona, ab homine peccatore facta,
 neq. viuunt neq. vnquã victura sunt, hoc est,
 nihil valent ad vitam æternã promerendam,
 neq. vnquam quicquã valebunt, etiã si in gra-
 tiam cum Deo redeat peccator, quia vitã nu-
 quã habuerūt: & opera bona meritãque ante
 peccatũ collecta, per peccatum ad nihilum re-
 cidunt, vt quamdiu peccatum in homine per-
 seuerat, nullam vim habeant ad gratiam & sa-
 lutem homini conciliãdam. Quocirca si quid
 humanitus tibi accidit, ne cūcteris illud emē-
 dare: noli immorari, multò minus immori
 peccato; ne quicquid piè & laudabiliter gessi-
 sti, pereat; & quicquid agis, vel in posterum
 auctur⁹ es, frustra & sine merito agas. Quarto,
 neque

neque verò solùm multis, sed etiã magnis & præstantibus actionibus, deditum esse par est. Sunt namq. tria bonorũ operum genera, quæ apud Deum estimantur digna mercede cælesti; quædã minora, quale est, in nomine Christi præbere egentibus calicem aquæ frigidæ, paruam aliquam dare eleëmofynã, adire subinde Ecclesias, rei q. diuinę adesse, ante & post cibum precari Deum, gratiasq. agere, aliaque id genus leuiora, quæ passim à Christianis præstantur. Alia sunt maiora, quæ plus molestiæ habent, & charitatis, vt liberali eleëmofyna indigentium necessitates subleuare; visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum; octauo die, peracta confessione, Christi corpus accipere; pueros & homines Christianæ doctrinæ rudes instituere, &c. Sunt alia denique maxima, quæ sicut plurimum habent difficultatis, ita non nisi ab ardentissima charitate profiscuntur; quæ dici possunt heroica opera, magnitudine sua Heroib⁹ digna: Eiusmodi sunt, pro fide & religione Christi, caput in discrimine vitę obicere, mortemq. opterere. Eadem charitate mundo cunctisque fortunis, corporisque cõmoditatibus relictis, nudum Christum, in paupertate sequi; voluntatem, iudiciũq. suum, alterius hominis arbitrio subiicere; iis omnibus quæ mundus cõfectatur, contraria velle, & concupiscere; se totum, suãq. omnia, in animarum lucrum expendere, nihilque mercedis in hac vita præstantio-

P

ribus

ribus officiis, seu mercibus nobilioribus, ad Christum Dominum onustus redibis, acceptior eris, minusq. trepidabis in illa die.

Sint porro opera illa plena paraque, nullis sordibus aspersa. Si enim inter agendum admisceas venialia leuijq. peccata, vt inter orandum distractiones animi; dans eleemosynas, leuē aliquā inanē gloriā: purgāda erunt opera, sordēsq. eiusmodi lachrymis, pœnitentia, confessionēq. abluendæ. Si rursus pura quidē illa feceris, omniq. sorde vacua, de illis tamen postea liberius loquēs vel cogitans superbiam admiseris, plenitudinē suam, & decorē amittent, nō aliter quā phiala subtili distillatōq. liquore repleta, si aperto ore solis calori exponatur, paulatim destituetur liquore; & pānus alioquin nitidissimus, crebra manuum contrectatione, obscuratur, & commaculatur.

Quintō, si res sit integra, non parum faciet ad metū illum iudicij pellendū, minuēdūm-ve, vitæ genus capeffere, quo tutius securusq. opera tua deferantur in cœlum. Ita enim videmus mercatores, non parum, qua ratione iter suū instituant, mercēsq. coëmptas, in patriam deuehant, esse sollicitos; si flumen vastissimū, cursu præceps, vndisq. æstuosum, & plenum periculum sit transmittendum, magnū ille subit periculum, qui mercibus in humeros sublati, natandi arte confusus, aquis se, suāq. committit. In minore, non tamen extra omne periculum erit, qui in lintrem vel scapham se relinquit suas imponet: at qui oneraria naue vtetur, scilicet

licius ager: sed quia hic quoq. ventorum vi, in scopulos fortè impelli potest, tutissimus ibit is, qui ponte conuenso vehiculo, merces transportabit. Non est dissimilis mundus eiusmodi aëstuoso flumini, cuius negotiis, proceris & periculis se committunt, qui totos se in molestias & curas sæculares immergunt. Qui verò vtuntur mundo, non penitus in eum effusi; sed etiam ob initum matrimonium, & rei familiaris curâ addicti, securius nauigant. Sacerdotes & Ecclesiastici sæculares, quibus est maior Deo seruiendi occasio, in naui sunt tutior, ob exempla tamen & occasiones malorum, non profus extra periculum. At verò qui relicto sæculo, ad religionis pontem ascendunt, nihilq. sibi cum mundo, quo superiores sunt, commune esse volunt, illi adeò non timēt pericula mundi, vt ne conspiciant illa quidem, quippe quibus muri, quibus pons est septus, aspectum fluminis intercludunt. Metiatur quisque vires suas, & qua videbitur ratione, transmittat.

CAPVT XIII.
DE INFERNŌ.

INTER omnia, quæ mundus habet admiranda & obstupescenda, hoc vnū maximè omnium admiratione & stupore dignum mihi videri solet; quòd homo Christianus, vera fide & religione imbutus, cum firmissimè credat acerbissimos cruciatus apud inferos sceleratis propositos: illos tamen non solum non

pertimescat, non expendat, non cogitet, nō pi-
 li faciat, verum etiā ac si infernus nullus esset,
 innumeris flagitijs Dei maiestati lædat, sibiq;
 iram, ac vindictam thesaurizare non vereat-
 tur. Si magistratus capite sanxisset, ne quis ci-
 uitatis portas egrederetur, & ad portas certos
 homines constituisset, qui & egredientiū no-
 mina in tabulas referrent, & singulis simul at-
 que egressi essent laqueum, ex quo paulò post
 suspenderentur seponerent, is qui lege spreta
 exisset, nōne reuersus in ciuitatē vehemen-
 ter metuere haberet, ne quā primū ad sup-
 plicium abriperetur? nōne ipsas portas hor-
 reret, omniāq; suspecta haberet, quæ à quocū-
 que gererentur? & tu miser, & insipiens, non
 metuis, ne te æterna gehennæ flamma absor-
 beat? An fortè immunē te putas, quia differ-
 tur supplicium? simulatq; tu peccatum morta-
 le vel vnicū admisisisti, expungitur de libro vi-
 nomē tuum, referturq; in albo damnatorum;
 tibi verò pro magnitudine numerōq; pecca-
 torum collocatur sedes in inferno; tantummo-
 do expectatur in horas mandatum diuinū, vt
 illuc deferaris, quod mandatū frequēter subi-
 tō & à Deo datur, & à dæmonibus perficitur.
 Sæpè multi vel in suis libidinibus deliciantur,
 vel in conuiujs splēdidè epulantur, vel in alijs
 lædendis & trucidandis occupantur, vel in ra-
 tionibus putandis, & re familiari constituen-
 da, & amplificāda distinentur, cū ecce subita
 morte oppressi, prius se in inferno positos vi-
 dent, quā sentiant se ea deseruisse, quæ tan-

ta contēione tractabāt. Exēpla non desunt in
 veteri & nouo testamēto: Ducūt (inquit Pro-
 pheta) in bonis dies suos, & in pūcto ad infer- *Iob 21.*
 na descēdunt. In pūcto ait, hoc est, dū putāt se
 in deliciis adhuc agere, ecce apud inferos
 agūt. Si centū hominib⁹, qui pontē transiturū
 essent, quidā certō prādiceret, fore, vt illorum
 vn⁹ de pōte in flumē delapsus mergeretur, nō-
 ne quisq. diligētissimē circūspiceret, & caueret
 ne vel ad marginē ppius accederet; vel ibi pe-
 dē poneret, vbi min⁹ firm⁹ pōs esse videretur?
 Quid si verò imperator vi occupata ciuitate,
 per præconem ediceret, de numero ciuiū tre-
 centos esse graui supplicio afficiendos, nōne
 sibi merueret, quē alicuius in principem deli-
 cti conscientia vrgeret? Atqui scriptura sacra,
 quoties de inferni pœnis meminit, non vni,
 non trecentis minatur, sed certissimē clarissi-
 mēq. enunciat maximam hominum partem
 ad inferos descensuram. Intrate (ait Dominus *Matth. 7*
 ipse) per angustā portā, quia lata porta, & spa-
 ciosa via est quæ ducit ad perditionē, & multi
 sunt qui intrant per eam: & quasi admirās eo-
 rum, qui salui futuri sunt, paucitatem; *Ibidem.*
 Quam angustā, inquit, portā, & arctā via est, quæ du-
 cit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam.
 & alibi, Multi sunt vocati, pauci verò electi. *Matt. 16*
 Item, Quis putas est fidelis seruus, & prudēs: *Matt. 24*
 quasi dicat, est ne quispiam fidelis & prudēs?
 Tanta quippe est raritas eorum, vt cum im-
 piorum multitudine collati, vix numerū con-
 stituant: & quidem tantæ sunt pœnæ infero-
 rum,

rum, vt si vnicus ex tota hominum vniuersitate eas subiturus esset, meritò vnusquisq. nostrum, ne ipse forsitan vnus ille esset, metuere deberet. Nunc autem cum ex diuinis litteris planissime constet, innumerabile fore damnatorum multitudinē, cur non metuimus? Cum Dathan & Abiron, diuina iustitia ita exigente, viuos terra dehisceret, populus timore percussus, idem sibi euenturum metuebat. Gallinæ, & alia eiusmodi animalia cum vident ex suo grege quippiã apprehensum occidi, in fugam se coniiciunt: At multi Christianorum tametsi non ignorent, quàm plurimos æternis suppliciis mactari, qui minoribus paucioribusve quàm ipsi, peccatis, diuinam legē violauerunt, non verentur tamen peccata peccatis

Luc. 16.

puodre. Diues ille, de quo in Euangelio, aliena non rapuit, suis fuit vsus: & quos in extremo iudicio Christus sempiternis flammis addicet, non alterius accusabuntur, quàm quod

Matt. 25

sua cū pauperibus cōmuniã non fecerint: Tu verò qui nullum peccati genus prætermittis, quo animo esse deberes? Vnicū peccatū mortale meretur gehennam: & tu, qui nouis quotidie criminibus diuinum numen irritas atq. laceffis, non metuis? Non metuis, inquam, tu, qui velis (vt aiunt) equisq. ad inferos propere videris, & nihil aliud agere, nihil moliri, nihil cogitare, quàm vt ignem inuenias quàm maximum & acerbissimū? Maiores enim pessim labores, atq. molestiæ pro suppliciis æternis,

nis, ab impiis, quàm pro gloria sempiterna à piis suscipiuntur. Igitur qui tanta contentione ad infernum curris, hic subsiste, obsecro, paulisper, & quæ sedes inferorum sit, qui ciues, quæ leges, qui mores, ex sacris litteris accipe: quibus lectis, attentèq. cōsideratis, si placebit conditio, progredere vt cœpisti: si verò displicebit, aliam tibi viuendi rationem suscipiendam esse persuade.

CAPVT XV.

DE LOCO INFERNI.

AGE igitur, qui tibi amplissima ædificas in hoc mundo palatia, laxas habitationes, loca aprica, hortos camposque amœnos, vbi degas, spatieris, venationem exerceas, corpùsque & animum recrees; qui domum coniungis domui, & agrum agro copulas, qui pro limitibus, & possessionibus pacem violas, charitatem lædis, & pugnas bellaque suscitās: attende quid de inferorum sedibus scriptura loquatur: *Antequā vadam (inquit Iob)* *Iob 10.*
& non reuertar ad terram tenebrosam, & operatam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. *Isaias verò; Præparata est, inquit, ab heri Tophet (id est gehenna)* *Isaia 30.*
à Rege præparata: profunda & dilatata: nutrimenta eius ignis, & ligna multa; flatus Domini sicut torrens sulphuris, succendēs eam. Si, quod est verissimum, tu verū esse credis, nec iota vnum, nec apicē in scripturis suo

momento carere, admirabiles poteris hic, horribilésq. inferni proprietates mente contueri. Imaginare primò, puteum in maximam altitudinē depressum, atq. adeò ad p̄sas inferorū sedes penetrantē, qualis in Apoc. Diuo Iohanni Ap̄stolo visus fuit; in eum te cogita magno impetu præcipitem dari. Hoc enim peccatoribus omnibus euenturum prædixit idem Ap̄stolus, quando vidit lapidē grandem molarem, ab Angelo forti mitti in mare, & audivit: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna (hoc est, cœtus omnium iniquorū) & ultra iam non inuenietur. non enim carpento impositus, suauiter eò veheris, sed quemadmodum Dathan & Abyron, horribiliter raptaberis, iactaberis, præcipitaberis.

Secundò, post tam horrendū descensum, & iactationē, cogita Regionem vastam, latam, spatiosam, quæ omnibus illis cōtinendis sufficiat, quotquot in omni memoria fuerunt, sunt, & erunt flagitiosi, & gehenna digni homines. Est porrò regio: illa tenebris & arra caligine horrida, neq. lunæ, neq. solis luce illustrata; nam peccatorē ad inferos deportatum, scribit Propheta, non visurum lumen in æternum, à quibus tenebris infernus nomē inuenit tenebrarū exteriorū: Mittite (ait scriptura) eum in tenebras exteriores: vt qui hactenus mentē habuit internis tenebris obscuratā, iam etiam externis tenebris inuoluatur. Tertio, habent verò tenebræ istæ admixtam caliginem mortis, hoc est, fumum quendam pe-

stilen-

Apoc. 18°

Matt. 22

silentissimum, ita obscurū, vt in Apocalypsi
 visus sit ipsi soli, quasi noctē quandam offun-
 dere, & ita noxium, vt vmbra mortis, & caligo
 mortis, id est, mortifera à Prophetis appelle-
 tur? Quarto, exhalat præterea odorē lōgē gra-
 uissimū, sulphuris, inquā, excrementorū, &
 omnis generis sordīū. Pluet enim super pec- *Psal. 10.*
 catores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus
 procellarum, pars calicis eorū; &, computres- *Ioel. 1.*
 cent iumenta in stercore suo: nam gloria pec- *1. Mac. 2.*
 catoris stercus, & vermis, &, de stercore boum *Ecc. 2. 2.*
 lapidabitur piger. Quinto, tota regio ardet
 igne ad instar fornacis, sed igne tenebricoso,
 qui tantum luminis obscuri præbet, quantum
 ad tormenta videnda, sociosque damnationis
 agnoscendos, sufficiat; igne acerrimo, qui solo
 contactu, montes licet ferreos, puncto tempo-
 ris liquefaciat. Docuit hoc ignis ille Sulphu-
 reus, qui pentapolim totā, hoc est, quinque re-
 gna, breuissimo tēpore absorbit: & ille item *Gen. 19.*
 ignis, qui iussu Helix prophetæ duos quin- *4. Reg. 1.*
 quagenarios, cum quinquaginta suis militi-
 bus, dicto citius interfecit. Sexto, horribilis
 est, & continua tēpesta: spiritus, inquit, pro-
 cellarū: horrenda tonitrua à dæmonibus exci-
 tata: venti vehementes, atq. sulphurei, qui ca-
 lorem succendant: pluuiæ grandīnū instar ta- *Apocal.*
 lenti, quibus miseri huius ciuitatis incolæ ver-
 berentur. Septimō, cernes in illis locis diuersa
 distinctaq. contubernia, in quibus eorundem
 scelerum participes & affines vna inclusi, in
 perpetuum tenebuntur. Non enim ibi cuique
 P s pro

pro arbitrato vltrò citroq̄. vagari licebit: sed quoniam in hac terra plus satis ad animorum suorum voluptates explendas sunt grassari, ibi (vt Christus loquitur) in fascículos colligati, eodē loco simul pœnas luēt. Hic superbi omnes, illic auari, alibi ebriosi, & ventris mancipia; alio item in loco libidinosi, alibi alij, suis quiq̄. locis, quæ præter cōmunia totius inferni mala, peculiare habent, pro conditione delictorū, afflictiones & pœnas: vt sicut scriptura dicit iuxta mensurā peccatorū, sit & plagarū modus. Apud superbos cernetur admirabilis cōfusio, & deiectio; apud auaros inopia; apud gulosos intolerabilis sitis, & fames; in ditione pigrorum, labor sine vlla requie: atque ita de cæteris. Hæc est regionis inferorum geographica descriptio, ex litteris sacris deducta, quam, si placet, vno delicto mortifero potes promereri. Sed heu, quis poterit habitare cum igne deuorante, aut cum ardorib⁹ sempiternis? Si carceris ciuilis squalorem ferre nequis: si vna horam vnam potes vno loco consistere: si animi & recreationis causa, delectat patria exire, exterarūque regiones visere, nec in domum tuam te includi pateris: quo animo feres tenebras, squalorem, fordes, fœtorem, calorem, cruciatum inferni sempiternum?

Mat. 13.

Isaie 33.

C A P V T

DE PERSONIS INFERNI.

DELECTARI soles multitudine ministrorū, suauitate sociorū, forma puel- larū, amicorum numero, parasitorum turba. Iam hic apud inferos perpēde, obsecro, quos sis reperturus contubernales, quos amatores, quos fautores, quos assentatores, quos laudatores. Nullus erit ibi famulus tibi, aut seruus: dominiū enim, quod in mundo habes, ad alium statim transibit. Tu potius mancipium eris diaboli miserimum, cuius nutu sicut in voluptatibus perfruendis, ita in cruciatibus perferendis te gubernare in omnē æternitatē debebis. Nullus ibi pius aut bonus, nullus fœlix, nullus tui amans, nulla pulchritudo in quoquā: nihil iucundū: omnes scelesti, omnes infœlices, miseri, afflicti, omnes maledicti, calamitatū & miseriarū pleni, omnes deniq. capitali odio à te dissidentes. Ecce cum his sociis æuum tibi sempiternum traducendum erit; his dominis semper obtemperandū; ab his nunquā vel latum vnguē discedendum. Ut autem clariùs perspicias condiciones formasq. istorum: vbi ad infernum descenderis, tria se offerent personarū genera. Primò, Lucifer dæmonum princeps, & rex super omnes filios superbiæ, cuius deformitas, immanitas, atq. malitia tanta est, vt eius præsentiam ferè non minus horreant dæmones, animèq. damnatæ, quàm Dei suauissimum vultum intueri desiderent. In scripturis variis nominibus appella-

Apoc. 12. pellatur: à foeditate & truculentia draco; à nocendi desiderio leo rugiens, à magnitudine ac potentia, Behemoth & Leviathā, hoc est, balena. Tu igitur in medijs illis inferni incendijs, cogita instar montis altissimi monstrum (minus enim cogitare nō debes, si, vt Dominus Prophetæ Iobo indicauit, absorbeat fluum, & non miretur) specie & figura draconis, squamis candentibus horribile, ex cuius oculis flamma, ex naribus fumus, quasi ex feruente olla, & ex ore ignis horrificus longè lateq. spargatur; cuius vires tantæ sint, vt neminē metuat, tāta malitia, vt nemini parcat; tantum nocendi omnibus desideriu, vt nihil præter cruciatus, pœnas, & tormenta cogiter. Huius præclaræ bestię dominatus tibi ferendus est in inferno, si eius, in hoc sæculo, legibus & consilijs te iuuat obsecūdare. Sunt deinde demones reliqui, minori quidē deformitate & malitia, sed erusmodi tamen, vt aspectus eorū supra omnē modum terreat atq. affligat, vnde & varijs similitudinibus in sacris litteris describuntur: Serpentis, locustarum, dentiu leoninorū, caudarū scorpionum, equorum ferocium, qui habeant leonum capita, ignemque, fumum, & sulphur euomāt. Affirmant B. Bernardus & Cassian^o, monachos quosdā ad aspectum dæmonis ita territos, corruisse, vt multo tēpore sensibus destituti iacuerint, & præ metu ferē mortui fuerint. Si tam terribiles apparent in terra non sua, sed nostra: quales, quæso, se exhibebūt in terra sua? Horum munus est,

Iob 40.

*Descriptio
Luciferi
ex Iob
cap. 41.*

Apoc. 9.

torquere damnatos, quod ex naturæ ingeniiq. subtilitate, longaq. exercitatione accuratè nouerunt, & peccatitiam, odiumq. hominum, diligentissimè præstant: non enim foris tantùm, ut carnifices nostri, tormenta adhibent, sed pro sua subtilitate, intima corporis viscera, membraq. omnia penetrant, & excarnificant, sicut in hominibus obsessis non obscurè videmus: neq. in corpus solùm sæuiunt, sed animã ipsam penitus peruadunt, & dirissimis cruciatibus implacabiliter afficiunt. Ecce hi domini tui, quibus sicut in amplectendis voluptatibus voluisti auscultare, ita in suscipiendis tormentis cogèris obtèperare. Tertiò, sunt dånati homines à dæmonibus, si animas spectes, non multum differentes, quorũ vultus (vt ait Propheta) redigètur in ollam, pleni odio, malitia, blasphemis: si verò corpora intuearis, nihil est fœdus, horribilius, detestabilius. Prophetæ eos stercorebus cõparant, ob incredibilem fœtorè, & contemptum: Facti sunt vt stercus terre: Et corpora eorum sicut stercora: Et facta sunt morticina eorũ, quasi stercus in medio platearum. Esaias his verbis damnatorũ corpora describit: Et egredientur (Sancti) & videbunt cadauera virorũ, qui præuaricati sunt in me: vermis eorũ non morietur, & ignis eorũ non extinguetur, & erunt vsq. ad satietatẽ visionis omni carni. Hoc est, Sancti, ad suam maiorem gloriam & consolationẽ, intuebuntur de cælis miseros illos, qui in inferno cruciantur; eorumq. corpora videbunt continèter
à ver-

Ioel. 2.

Psal. 82.

Soph. 1.

Isaia 5.

Isaia 66.

à vermibus corrodi, & perpetuis ignibus cremari; tantaq. foeditate, & abominatione, vt nauseã & horrorem incutere, & mouere possint spectantibus. Proinde quemadmodum in lauto conuiuio nausea est, & horror de stercorebus, hulceribus, semieso & putrefacto hominis foetente cadauere, non dico verbis mentionem facere, sed vel mente sola cogitare: Ita dedignabuntur Beati damnatorum meminisse. Horum miserorum, foetidorum, calamitosorum consuetudine fruere in perpetuum. Si igitur pauperum, mendicorum, & pediculosorum hominum confortium refugis; si infirmos, miseros, & afflictos horres visere: si chirurgi sectiones, carnicum torturas, miserorum vlcera & vulnera, non sine animi dolore & horrore vides: quo animo eris apud hos miseros, quorum dolores, cruciatus, miseriae, & calamitates omnem cogitationem superant?

CAPVT XVII.

DE POENIS CORPORVM.

ACCEDERE propius, & intueri, internoq. sensu percipere, quas miseri sustineant poenas, atq. intelligere hanc damnatorum conditionem & vitam esse statum malorum omnium aggregatione perfectum: ibi nihil esse boni, nihil deesse mali; nihil esse eorum, quae velles; nihil deesse eorum quae nolles: nullum membrum, nullam facultatem, nullam potentiam dolore & cruciatu vacuam esse. Desideras, Primum, cibum potumque, & vitae susten-

stentationem; hic fames est continua, & ardē-
 tissima sitis, neq. mica panis, neq. guttula aque
 tota æternitate præbetur, & si forrè cibus aut
 potus aliquis porrigitur; ignis & sulphur (ait
 Propheta) pars calicis eorum. Secundò, vestes *Psal. 10.*
 quæris & ornatum corporis. Hic flamma in-
 dueris cum diuite Euangelico, vermibusq. & *Luca 16.*
 putredine operieris, iuxta illud; Putredo & *Eccli. 19.*
 vermes hæreditabunt impium. Tertio, quæris
 amœnam & laxã habitationē. At sentina om-
 nium sordiũ hîc est, colluuiēsq. omniũ spur-
 citiarũ, angusta singulorum loca, quippe quĩ
 manibus pedibusq. instar fasciculorum col-
 ligati, sese mutuo cõprimant. Quartò, ambis
 honores, sed hic summa confusio, tum ex nu-
 ditate, scæditate, iustisq. pœnis, quas magna
 ignominia sustinebis; tum ex memoria pec-
 catorum tuorum, quæ tibi perpetuò ob oculos
 versabũtur, & cæteris luce clariora erunt; tum
 ex præsentì cõditione tua, quòd qui filius eras
 Dei, factus sis abiectissimi dæmonis manci-
 pium. Quintò, gaudes bonis sociis, ciuibus,
 parentibus, filiis, &c. Hîc dæmones cæteri que
 miseri erunt tibi carnificina: Dæmones qui-
 dem, quòd tibi, cùm viueres, ad peccandum
 fuerint auctores, & nũc sint immanissimi tui,
 ac crudelissimi tortores: Cæteri verò damna-
 ti, quòd sine vlla cõmiseratione te detestẽtur,
 te odio prosequantur, tibi pessimè velint. Qui
 verò tibi peccatorum causam attulerunt, vel
 quos ipse tu ad peccata induxisti, maiori in te
 exardescunt odio, conuitiisq. & maledictis
 inse-

infectabuntur: Pater filium execrabitur, quod eius locupletandi gratia, bona multa iniuste collegerit, quod inani offensionis metu peccantem non correxerit, quod malo exemplo ad peccandum præiuerit: filius contra cum patre et postulat, summa animi indignatione, de nimia indulgentia, de scandalis, de mala institutione, &c. cuiusmodi colloquiis, odio, maledicentia, furoreque plenis, infernus tota æternitate personabit. Ista, quæso, perpende, dum vtiliter licet, quando alicui quacunque ratione ad peccandum offers occasionem.

Naum 1. pheta Naum de talibus sic habet. Sicut spinæ se inuicem complectuntur: sic conuiuium eorum pariter potantium. Hoc est, qui iucundi fuerunt in poculis & conuiuio socij, qui ad æquales haustus, vel coegerunt, vel inuitarunt, qui mutuas aures obscænis leporibus, & detractionibus oblectauerunt, nunc simul colligati ad instar spinarum, se mutuo pungent, carneque mutuas vorabunt, & dilacerabunt. Sexto, delectaris honesta, faciliq; & grata occupatione: sed, heu, quæ occupationes apud inferos, nihil agere posse, sed in omnibus viribus, atque membris pati debere, & talia pati, qualia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt: & ita pati, ut singuli dolores acutè percipiatur, & minorum sensus (quod apud nos fieri solet) à maioribus non impediantur. Sunt quidem inferorum penæ singulæ, supra quam dici aut cogitari potest, acerbæ, sed grauiorū peccatorum penæ sunt grauioræ.

niores, leuiorum leuiore. Nam si leues trāf-
 gressiones & venialia peccata hominū priorū
 purgatoriis ignibus expiantur; dubiū non est,
 quin eorundē ratio sit habenda in hominibus,
 æternis pœnis apud inferos adiudicandis: non
 enim est iustitiæ consentaneū, vt propter ver-
 bum ociosum, risum inanē, distractionē vo-
 luntariā in oratione admissam, aliaq. id genus
 leuiora, repetatur pœnæ ab hominibus iustis,
 & eadē impunita relinquuntur in peccatori-
 bus. Igitur, vā illis, qui non modò innumera
 venialia nullo discrimine continenter admit-
 tunt, sed multis etiā mortalibus peccatis quo-
 tidie vitā suā contaminant. Quò pacto ferēt,
 quæso, dolores illos & cruciatus acerbissimos,
 quibus singula peccata mactabuntur? Quò se
 in tanta tormentorum varietate, & atrocitate
 vertent? Quomodo viuent in pœnis magni-
 tudine grauissimis, numero infinitis, duratio-
 ne æternis? Cū quis vno membro in hac vi-
 ta laborat, chiragra in manibus, podagra in
 pedibus, cholica in ventre, dolore dentiū, cal-
 culo, quæ singula acutissimis doloribus homi-
 nē afficiunt: vix ferre potest acerbitatē: Si idē
 omnibus his morbis simul grauissimè confi-
 cteretur, res erit penē intolerabilis; tametsi non
 desint colloquia amicorū, commoditas lecti,
 aliaq. vitæ solatia. In inferno autem, vbi nulla
 pars vel membrū, à tortore vacabit; vbi nulla
 vnquā cōsolatio; vbi pro lecto stratum cādēs,
 pro aère refrigerante, ignis & fœtor suffocās;
 pro amicorum solatio, irrisiones, contumeliæ,
 Q male-

maledicta. Quid facies miser? Oculi isti tui,
 qui modo curiosè huc illuc vagantur, formis
 mulierù fœdè delectantur, nunc alios ad pec-
 catum illiciunt, nunquã, vel dolore peccatorù,
 vel recôdatione passionis Dominicæ lachry-
 mas emittunt: hi tunc præter horridas igni-
 tâsq. tenebras, præter dæmonũ terribiles for-
 mas, præter miserias, & calamitates extremas,
 nihil aspicient, in æternũ, frustra & inaniter
 collachrymantes. Aures istæ quæ nunc lasci-
 uis cantilenis, obscœnis colloquiis, inanibus
 sermonibus, nugis, detractionibus patêt: tunc
 nullã in æternum musicã, nihil quod delectet,
 audient, sed horribilibus dæmonum, totq̃ue
 millium damnatorum clamoribus, eiulatio-
 nibus, blasphemis, maledictis, verberibus,
 tormentis complebuntur. Nihil, præter mise-
 rum væ, væ, illic resonabit. Cogita decẽ homi-
 num millia vno loco contineri, omnes ad ca-
 los vocẽ tollere, miserabiliterq̃. eiulare: Quis
 ferat hunc eiulatum? Hic erit cantus matuti-
 nus, & vespertinus, nocturnusq̃ue & diurnus,
 quo nunquã, nunquã vacuæ erunt aures tuæ.
 Nares tuæ suauitatibus odorum nunc assue-
 tæ, fœtores haurient sulphuris, & sordium to-
 tius mundi simul collectarũ. Cogita te viuum
 aperto ore, naribusq̃. admotis alligatũ huma-
 no cadaueri putido, grauemq̃. odorem illum
 percipere debere, vel in cloaca, recentibus hu-
 manis excrementis plena, ad medium vsq̃ue
 ventrem constitutum (quod sanctos Aphrica-
 nos Martyres passos fuisse scribit Victor)
 emer.

emergere non posse. Grauiores sunt foetores
 inferni, & grauior odor damnatorum corpo-
 rum, quibus tu coniunctus in omnem aeter-
 nitatem adhaerebis. Os verò, quod & sermo-
 ne, & crapula, ebrietateque peccauit: pro
 dulcibus elcis, fame torquebitur, aut in sinthio
 cibabitur atq. potabitur: pro garrulitate, iura-
 mentis, conuitiis, adulationibus, caeterisq. ser-
 monis peccatis, edet clamores continuos, mi-
 seriasq. suas ingenti rugitu deplorabit. Tactus
 deniq. qui varias habuit in vita voluptates, ni-
 hilque duri aut molesti pro Christi nomine
 suisq. peccatis sufferre voluit, grauius etiam
 praeter caeteris sensibus (vt qui per singula corpo-
 ris membra diffusus est) variisque modis ex-
 cruciabitur, igne intolerabili foris & intus ar-
 dente (Pones eos, ait Propheta, vt clibanum *Psal. 22.*
 ignis in tempore vultus tui) frigore vehemē-
 tissimo, verberibus, ossium membrorumq. cō-
 fractione: nam malleos percutientes paratos
 esse corporibus peccatorum, testatur scriptura.
 Dæmones ipsi corpora penetrantes, grauius *Prou. 19.*
 affigent. Si enim pulex vnus in auribus mo-
 lestus est, si guttula liquoris catarrhosi intole-
 rabilem gignit in dente dolorē, & aliquid pu-
 rulenta calcis chiragram; modicum etiā ven-
 ti in intestinis inclusi cholicam; & deniq. exi-
 guus lapillus cruciatus calculi: quem non ad-
 ferent dolorem dæmones igniti, per singula
 membra discurrentes, & intus forisq. debac-
 chantes? Hæ igitur futurae sunt corporis oc-
 cupationes continuæ, clamor, fletus, & stridor

Q 2 den-

dentium. Hæ sensuum oblectationes perpetuæ, quibus sensibus carere satius foret, quam frui. Corpus his doloribus fractum & contritum, præ infirmitate vix membra mouebit, & quod viuentibus in difficili morbo vsu venit, planè iacebit atque languebit.

CAPVT XVIII.

DE POENIS ANIMAE.

ANIMA siue à corpore separata, siue post resurrectionem corpori coniuncta, præter vehementissimos ignis cruciatus, singulares quosdã ac proprios dolores habebit, quibus grauissimè afficietur: Animæ imprimis propriū est scire; & omnis homo cū natura sua scire desideret, valde rerum variarum cognitione delectatur. Apud inferos autem (inquit Sapiens) nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt. Itaq. phantasia, animæ sensus interior, cuius munus est cogitare, nihil iucundum, aut lætum tractabit, cogitationes omnes in tormentorum immanitate, quæ iam inferuntur, & futurorum expectatione versabuntur, ex qua re intolerabilis dolor nascetur & metus. Memoria repetet atque tactam vitam, honores, delicias, felicitates, quibus omnibus in posterum carendum erit. Heu, inquit, quanta felicitas in quantâ uersa est miseriam: abundabã opibus, honoribus, favore; nūc inops, contēptus, afflictus: Transierunt bona omnia nunquam reditura. obuersabuntur etiam ob oculos peccata, sed longè alia

Resol. 9.

imagine quàm dū delectabant: fœtor eorum,
 & quicquid pudendum habuerunt, cum hor-
 rore, pudore cogitabitur. Intellectus vt sub-
 limior animi potētia, grauissimè torquebitur.
 Considerabit enim primò, quæ, quæquæq. bo-
 na amiserit; gloriam beatorum, regnum cæ-
 lorum, conspectum iucundissimum, & posses-
 sionem fœlicissimam Dei: videbit eò iã per-
 uenisse socios suos multos in scholis condisci-
 pulos, aut contubernales; se verò in perpetuū
 iis omnibus priuari. Secundò, quæ mala nunc
 habeat, quas pœnas, quos cruciatus. Tertiò,
 quibus operibus sit beatitudine exclusus, &
 æternis incendiis adiudicatus, nēpe peccatis,
 quæ & naturæ aduersantur, & plus molestiæ
 habent, quàm voluptatis, & tantæ sunt fœdi-
 tatis, vt is etiã, qui peccatis abundat, peccato-
 rum suorum nomine vocari nolit: nemo su-
 perbus, nemo avarus, nemo adulter vult ap-
 pellari. Quartò, quãta facilitate hæc mala eua-
 dere licuisset, & bona adipisci. Quintò, iã se-
 ram esse pœnitentiam; ianuam cæli clausam,
 nunquã sibi aperiendam, merita Christi nun-
 quam cõmunicanda, inferni claustra nũquam
 referenda. Hic erit vermis conscientiæ perpe-
 tuò rodens, & sine vtilitate præterita obijciēs,
 quē toties monentē audire noluiſti, & ne sti-
 mulos eius persentisceres, continuis peccatis
 oppressisti; qui tecum quodam modo in hanc
 sententiam aget. Nõne hæc tibi futura præ-
 dixi, dum viueres, & vitia deponere & expiare
 liberum erat? priuatus es æterna beatitudine,

Q 3 priua-

priuatus es meritis & sanguine Christi, frustra tibi Christus mortuus est, frustra tibi sanguinem suū fudit, frustra tot labores dolorésq. tui causa suscepit. eras filius Dei, regeneratus in Baptismo, debebatur tibi æterna hæreditas, inexplicabilis illa gloria, adeoq. sedes ipsa & thronus Christi. Viden' socios hos & illos iam gloriosos? hi paris tecū aliquando erant conditionis, nūc in gloriam admissi, tu exclusus, & instar canis eiectus, atq. ad has intolerabiles æternasq. pœnas detrusus, vbi, quocunq. oculorum acie conuertis, nihil præter dolores & cruciatus vides. Si cælum intueris, auertit à te indignabundus vultū suū Christus, irrident Sancti, & socij olim tui abominantur. Si ad laeuam, si ad dextram te conuertas, nihil præter tormenta, & horrificas dæmonum formas occurrit. Nullus tui miseretur, nemo præbet auxilium, nullus solatur, quia iustè pateris, & iniuriam tibi nullā fieri tu ipse tibi conscius es. Et quibus, quæso, modis has tãtas pœnas mercatus es, tantorumq. bonorum iacturam fecisti? libidinibus, auaritia, ebrietate, aliisque id genus flagitiis. & qualia erant illa? multū laboris insumebas, parum reportabas voluptatis, torquebat conscientia, maiores indignabatur, vicini sociiq. detestabantur, contemptui eras aliis. Verè ambulasti vias difficiles, & viā Domini ignorasti. Contrà verò socij isti tui, qui nunc cõputantur inter filios Dei, & inter sanctos fors illorū est, qui tibi videbantur insani, stulti, & miseri, pacata lætaq. cõscientia, exi-

Sap. 5.

gua

guo labore, hanc immortalē sibi gloriam pepererunt, dilecti sociis, chari parentibus, & superioribus, venerationi & ornamento ciuibus, vitam duxerunt honestā, tranquillā, & nō inuicundā. Væ tibi misero, & terq̄. quaterq̄. miserrimo, non tamen miserabili: cur non eandem cū illis viā es ingressus? an quod illi potuerunt, tu non potuisses? non tibi similiter præstō gratia Dei fuit? Quid magnū à te postulabatur ad salutē? confitenda erant, & defendenda, deserendaq̄. peccata. Quid magnum? Aderat sacerdos vice Christi peccatorum condonationē offerens, hortabatur concionator, superiores sociiq̄. monebant, conscientia stimulabat; & quid magnum erat confiteri? hoc est, vni soli q̄. homini, & quidē peccatori, qui misereri iussus erat, peccata tua aperire, quæ iam toti inferno sunt manifesta? pudebat tunc eorum vno: at quis pudor nunc corā tot milibus? metuebas iniustæ acquisitæ pecunię restitutionem, ne inopia premereris: nūc autem quæ sunt diuitiæ? vermes, ignis, tormenta: terrenas illas opes alij possident. Pigebat tūc voluptates deserere: sed nunc te ipsæ deserunt, horrent infernum deliciæ, hic, præter tormenta, torturas, & miserias, nihil. Tu voluptates deserere noluisti: sed ecce, voluptates te ad gehennā proficiscentē deseruerunt. Quid enim nunc profunt honores, quid opes, quid delicię? quid cōmodi nunc habes ex omnibus, quæ tanto studio parasti, quorū gratia Deū neglexisti, & miseræ animæ tuæ salutē proiecisti? volu-

pras perit, poena manet. O miserum te, qui,
 cum posses, ista non praecogitasti; qui pias ad-
 monitiones maiorum spreuisti, internasque Spi-
 ritus sancti suggestiones oppressisti; vae tibi, &
 vae aeternum. His ratiocinationibus intellectis,
 voluntas in rabiem & furorem versa, maledicet
 diei, in quo natus est homo, & nocti, in qua
 conceptus est in utero matris. Cumque aeternas,
 inuitabilesque poenas considerabit, quas ipse
 sibi solus creauit; in se ipse fremet, frendetque.
 miser homo, & in Deum auctorem, qui se finxit,
 blasphemias euomet. Videbit enim peccator,
 & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet.
 O miserum me, inquiet. ideone natus sum? qua-
 to satius fuisset nunquam vidisse hanc lucem?
 Utinam vel modum mihi detur in nihilum re-
 digi; quanto feliciores me sunt iumenta & be-
 stiae, quorum anima vna cum corpore extin-
 guitur: iam enim perire cupio, & non conce-
 ditur: mors a me fugit, & tamen sine morte,
 mortem morior sempiternam.

CAPVT XIX.

DE AETERNITATE.

IN hac mortali vita, quicquid diuturnum
 est, molestum est, & graue. Etsi grata est
 quies, tamen si sano duos annos in molli le-
 cto continenter cubandum esset, non ferres tam
 diuturnae quietis laborem. Quid si vero sub-
 eundae essent vnius anni graues & continuae
 poenae calculi, contractionis ossium, aut adu-
 rsionis, nonne quiduis pro dolorum illorum de-
 pulsio-

pulsione offerres? At nūc considera gehennæ
 pœnas grauissimas, cum quibus comparatum
 nihil graue est, aut durum, quicquid hic mun-
 dus in durissimis ponit: ignis, membrorum
 contusio, feruens oleum, cruces, scorpiones,
 equulei, & quicquid acerbissimum dici cogi-
 tariq. potest, etiamsi centum annis omnia si-
 mul toleranda forent, vnus diei gehennâ non
 adæquarent. Proinde sicut prudenter is sibi
 consulit, qui istius mundi pœnitentia, inferni
 pœnas redimit: ita imprudentissimus videtur,
 qui impura leuiq. voluptate captus, his crucia-
 tibus se, tametsi breues futuri essent, addicit.
 Quis enim adeo demens est, vt trium dierum
 equuleum, vnus horæ libidine emat? Crucia-
 tus inferni nō tēpore, sed æternitate, non an-
 no, sed æuo mēsurantur. Heu æternitas, æter-
 nitas, quàm diuturna es, quàm grauis, quàm
 vicina; quàm parum tamen à plærifq. curaris?
 omne momentum in pœnis est annus: quid
 erit æternitas in tormentis inferni? Heu quā-
 ta Dei iustitia, quanta in peccatores seueritas?
 Quis vnquam vel grauissimum flagitiū bien-
 nij supplicio puniuit? Plurimum triduò aut
 quatriduò pœnæ huius vitæ terminantur: sed
 Deus qui solus magnitudinem peccati suo
 momento æstimat & ponderat, tota æternita-
 te pœnas exigit à peccatoribus. Heu miser,
 quomodo in hac calamitosa æternitate perdu-
 rabis? si tot anni in cruciatibus ponerentur,
 quot peccata admisisi, aut si hoc parum quot
 saltem horis aut quadrātibus vixisti; vel si nec

Q s hoc

hoc satis est, quot sunt stellæ cæli, & maris arenæ, tolerabile videretur iudicium: At verò hoc numero annorū nō contēta iustitia Dei, æternitatem pœnarum exigit, quæ æternitas quantumcunque temporis demas, nihil minuitur. Si auferas tot millia annorū, quot sunt in vniuersa terra minutissimæ arenæ; si tot myriades annorū, quot guttæ numerātur in Oceano, quot folia arborum omnium atque herbarum, quot gramina camporum, adhuc sibi constabit æternitas; adhuc nihil de duratione suppliciorum detractum erit: peccatum mortale inferni ignibus ardet quidem semper, sed nunquam excoquitur; punitur, sed non expiatur: Deus ipse quamdiu Deus erit, peccatorē torquebit, neque prius liberabitur peccator a pœnis, quàm Deus omnipotens & sempiternus desinat esse Deus. Neque putes diurnitate sensum doloris minui: corpus peccatoris damnati non indurescit, neque callo obducitur, proinde neque pœnæ ipsæ mollescent, sed quàm graues tibi, ipso in Gehennam ingressu, fuerint visæ, tales tibi per omnem æternitatem videbuntur; æquè molestæ & intolerabiles, nisi fortè culpa tua augeantur.

Hanc durissimā æternitatem cur non expedis? eiusq̄ metu vitam tuam melius instituis? An fortè quia solum præsens tempus estimas, futura tanquam absentia, & longè posita nūquam aduentura putas? futura certè aliquando præsentia sunt, & nisi quandoq̄. adessent, futura non dicerētur. Qui ante annos centū tua

atque

ætate & conditione vixerunt, illis non aliter æternitas fututa fuit, atq. tibi futura prædicatur: præterierunt illi, migrarunt ex hoc sæculo, & nunc præsentem habent æternitatē, quam expectabant. Sicut igitur hodiernus dies superiori anno futurus erat, & nunc non futurus est, sed præsens: ita æternitas illa gehennę quã procul abesse existimas, aliquando te assequetur, præsensq. aderit, & non sicut tempus omne quantumuis longissimum, aliquando præteribit, sed semel præsens factum, in æternum præsens manebit. Hæc, tu charissime, obsecro etiam atq. etiam cum animo tuo considera, & illam longè terribilissimam suppliciorū æternitatem, quam nulla oratio satis potest enarrare, exigno labore & pœnitentia deuita.

CAPVT XX.

DE REGNO CAELORVM.

OPTIMVS ille sapientissimusq. mūdi opifex, & ædificator Deus, cū res omnes è nihilo creauit, in finem eas aliquem retulit, non secus atque figulus quispiam, qui ad diuersos vitæ humanæ vsus, diuersa è luto fingit & accommodat vasa. Et cæteras quidem creaturas corporeas hominis vsui & utilitati consecrauit. Hominem verò ipsum in hunc finē produxit, vt post hoc exiguum breueq. vitæ curriculum rectè & honestè confectum, in domū illam æternam migraret, vbi diuino conspectu fruens, vitam longè iucundissimam beatissimamq. in
omnere

omnem æternitatē viuerit. Vnde primò manifestum euadit, vitam quam hic ducimus, nihil esse aliud quàm viam quandam & medium ad illam beatam & immortalem, reliquæ alias omnes ob eam potissimū causam factas & impartitas nobis, vt iis in hoc itinere ad cælum cōmodius faciliusq. conficiēdo vramur. Liquet secūdò Christianum hominem, qui hanc veritatem fide edoctus est, omnes suos conatus huc conferre debere, vt à beata illa vita ne excidat, ne frustra in hoc mundo constitutus, nec suæ procreationis finē affectus videatur. Tertiò, hinc efficitur, Christiani hominis mentem cogitationesq. non alibi, quàm in cælo defixas esse debere, iuxta B. Pauli admonitionē dicentis: Quæ sursum sunt, querite, vbi Christus est ad dextrā Dei sedēs; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: nostra enim conuersatio in cælis est, qui sumus conciuēs sanctorum & domestici Dei.

Coloss. 3.

Ephes. 2.

Tria porrò hominum genera sunt, qui de æterna vita aut loquuntur aut cogitant. Primi sunt, qui cælestia illa bona tanquam aliena, & ad se non pertinentia contēplantur, more illorum hominum, qui in itinere insigne aliquod palatium contuentes, pulchritudinē & splendorem eius admirantur, multaq. inter se de illo conferunt, sed prætereuntes ad abiectā aliquam casam rusticanam diuertunt. Secundi sunt, qui de cælestibus quidem bonis, tāquam sibi comparatis & propositis multa copiose & splendidè differunt, sed difficultate itineris

mul-

multitudinēq. aduersariorum deterriti, neque
 ipsi eò contendunt, neq. alios eò contendere
 sinunt. *Num. 25* Quemadmodū olim in deserto decem
 illi exploratores fecerunt, qui cū Iosue & Ca-
 leph in Palæsthinā promissionis terrā à Mo-
 se ablegati fuerunt. Tertij porrò de cælo agūt
 tanquam de patria ad quam iter habent, eius-
 que cogitatione ac crebra commemoratione
 omnes miseræ huius vitæ molestias & diffi-
 cultates exsorbent, non aliter quàm nobilis,
 qui ex longa difficiliq. peregrinatione pedes
 domum reuertens, eminus arcem suā in mon-
 te conspicatur. Hic enim cogitans paulò post
 occurfurā cū liberis & familia vxorē, in am-
 plexu ruituram, sedem, mensam, epulas, cæ-
 teraq. omnia corporis animiq. oblectamenta
 proposituram, nihilq. defuturū cōmoditatis,
 opum, honorum, &c. in itinere fortiter & ani-
 mosè decurrendo alacriter progreditur, vim
 sibi facit, atq. adeò etiā comites certa futuro-
 rum bonorum ostentatione animat atque im-
 pelit: si quæ in itinere occurrunt, cæcis quasi
 oculis transit, & futurarū commoditatū con-
 solatione facilè contemnit. Ita affectos esse il-
 los conuenit, qui beati esse volunt, vt magno
 & inuicto animi robore superatis omnibus
 impedimentis & difficultatibus, ad illam glo-
 riam contendant, propter quam in lucem edi-
 ti, & per Christum à morte sempiterna vindi-
 dicati fuerunt.

CAPIT

MULTA sunt quidē, e quibus quanta sit gloria caelestis patriæ, aliqua coniectura assequi liceat: Quinq. ramentum potissimum capita ad hanc rem facere videntur, quæ diligenter ponderata magnam vim habent ad desiderium in nobis excitandum illius inenarrabilis beatitudinis & foelicitatis. Primum, si consideremus quæ quantaq. bona in hac vita Deus dilargitus sit, non modo infidelibus, & idolorum cultoribus, hominibusq. ventri suo abdominiq. deditis, sed hostibus quoq. suis, & Christiani nominis acerrimis oppugnatoribus. Nero præter nefarium parricidium & alia innumera flagitia commissa, primus Imperatorum Christianos vehementissimè est persecutus, vsq. ad internecionem gloriosissimorum Apostolorum Petri & Pauli. Decius, Diocletianus, Maximianus, Maxentius, cæteri que veræ religionis hostes quid non in Deum Deique cultores Christianos machinati fuerunt? Iulianus Apostata ex tonsurato clerico religionis Christianæ defertor, magicisq. artibus deditus; Valens hæreticus, &c. hi, inquam, omnes cum tot sceleribus inquinati, ex professo Deum ipsum, Deique legem impugnarent, à Deo tamen donati sunt immensis opibus, honore, gloria, splendore, deliciis, ut nihil deesset quò minus vitam agerent suauitatis, dignitatis, voluptatis plenissimam:

simam: Imperauerunt orbi, subiectos sibi habuerunt populos ac reges, ad eorum nutum omnia gerebantur: Et quid optare posses in hac vita, quod illis non fuerit concessum? Sed hinc attolle mentem ad alia. Si enim terra largitus est hostibus, persecutoribus, improbis, flagitiosis, sceleratis hominibus, atque tyrannis: quid præparauit, non dico seruis, nõ amicis, non charis, sed filiis dilectissimis, regni sui hæredibus? Si optabilis est Imperatorum Regumq. terrenorũ conditio, quantò magis optandum, celeste regnũ, cui præficietur filij accepturi hæreditatẽ? Secundum est ex diligenti consideratione verborum Isaia, & B. Pauli *Isaia 64.*
 Apostoli: Oculus non vidit, auris non audiuit, *1. Cor. 2.*
 & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Magnam gloriam, magnas opes, magnos honores, oculi nostri viderunt, Principum Christianorũ: Multò plura audiimus aut legimus ipsi, quanta fuerit gloria Imperatorũ; quæ victoria ac potentia Alexandri Macedonis; quæ Nabuchodonosoris regna; qui triumphus ducum Romanorum; quàm admirabilis sapientia Salomonis: Longè deniq. magnificentiora & splendidiore, mente & cogitatione complecti possumus. Sed quantamcunq. videris in orbe gloriam & fœlicitatem, quantamcunq. audieris, quantamcunq. mente cõplexus fueris, nihil ad gloriam, beatitudinemq. illam quam dabit, & reuelabit in cælo Deus diligentibus se. Tertium ex eiusdem Apostoli verbis
 colli.

Rom. 8.

colligi potest: Non sunt cōdignę passiones huius temporis ad futuram gloriam quę reuēditur in nobis: hoc est, nihil tā graue cuiquam in hac vita inferri potest, aut ā quoquam sustineri, quod dignum sit æterna gloria. Quod maioris momenti & precij est res, eō maiore labore molestisquę digna censeatur. Sunt qui ferrum patientur & ignes, vt vel præmia consequantur, vel cōmodis & emolumentis quibusdam fruantur. De bonis igitur vitę æternę affirmat scriptura, quod tanta sint, vt nullus fuerit vnquam in hac vita labor, nulla molestia, nulla afflictio, nulla pœna quam non cumularissimē cōpensent ac remunerētur. Multa passi sunt martyres, multa item facinorosi multi pro criminibus suis: At nihil dignū tanto præmio. Tu labores tuos ad res istius vitę confers: Mercator se periculis maris exponit, vt quæstū mercibus faciat: Ecclesiasticus trāmittit Alpes vt sacerdotiū aliquod opimum impetret: Alij studia litterarum nocturnosquę labores ad honores, principū fauorē, & quietā vitam dirigunt. Et hæc diuina bona, quę precium omne superāt, pro quibus tamen vitam sanguinemquę profundas, nihil dignum præstabis, nullos tibi labores mereri videntur. Certè B. Paulus quantos labores & molestias perpessus fuerit, quamquę parui eas præ bonis illis immortalibus estimauerit, in epistolis suis satis declarat.

Quartum est ex precio vitę æternę: merces enim quod pluris veneunt, eō digniores habentur,

tur. Obseratum erat quondam cælum pecca-
 to primi parentis, nulli parebat ingressus, que-
 situs est in cælo, in terra & subtus terram, qui *Apoç. 5.*
 precio persoluto portam cæli referaret, nemo
 potuit reperiri, nec precium ab vlla vel mor-
 tali vel immortali creatura persolui; Deus ip-
 se infinite maiestatis & dignitatis in precium
 se offerre debuit. Haberi poterant opes huius
 terræ, sol, luna, sydera, ipsiq. cælestes orbes, que
 omnia cum in huc finem à Deo producta es-
 sent, vt homini ad æternam salutem consequen-
 dam adiumento essent, meritò debuissent in
 hoc negotio consumi. Sed dignum & æquale
 non erat precium, opus fuit re infinita, dolo-
 ribus, sanguine, passione, morte Dei infiniti.
 Quocirca, si gloria cæli non nisi infinito me-
 rito cõparari potuit, hoc est, non nisi morte fi-
 lij Dei; & si tanti Deus ipse illam æstimauit,
 vt se ipsum pro ea tibi comparanda obtulerit
 ac donarit; nõne magnum quiddam, & exi-
 mium vitam eternam esse existimare debemus?
 Ego (inquit filius Dei) veni vt vitam habeat, *Ioan. 10.*
 ideò factus homo, ideò passus, ideò mortuus,
 vt vitam ab ipsis amissam meo sanguine re-
 cuperem.

Quintum argumentum ducitur ab illis, qui
 hoc cælesti gaudio beati sunt & felices. Maio-
 res nobilioresque maioribus rebus gaudent &
 delectantur, pueri nubicibus, viri magnates, prin-
 cipes & reges grauioribus, vt certaminib⁹, cir-
 cis, venationibus. Qui porro res istas terre-
 nas mente calcarunt, adeò nõ afficiuntur illis,

R vt

vt omnia ista humana & inferiora pro nihilo ducant, repūtent vt sordes & stercora. Tales erant Apostoli, cæteri q̄. viri sancti & Deo pleni. At verò sancti Angeli, quibus nihil commercij est cum his nugis nostris, dedignantur illas asp̄icere in quibus homines præcipuā felicitatē constituunt: eorū quippe felicitas & beatitudo posita est in rebus longē nobilioribus. Deus autem infinitæ naturæ & dignitatis, non nisi infinita pulchritudine capitur. Considera igitur quanta sit futura res illa quæ te in æternum beabit, eadem nimirū quæ sanctos Apostolos, quæ beatos Angelos, quæ Deū ipsum. Qua enim re sancti Dei, atq̄. adeò Deus ipse oblectatur & beatus est, nisi Deo, & contemplatione possessione q̄. diuinitatis? Hac eadem tu frueris, & in æternū frueris. O te beatum ergo si gloriā istam intelligas, beatiorē si desideres, beatissimum si consequaris.

CAPVT XXII.

DE INGRESSV IN CAELVM.

ANIMA sancta quæ digna hoc caelesti regno iudicatur, quo putas triumphare in possessionem tantæ gloriæ ingredietur? Reges inaugurandi cū magna pompa & sollemnitate inducuntur, & Romani duces olim confectis felicitè bellis domum reuerentes cum incredibili splendore & apparatu in capitolium inuehebantur. sed nihil ad hanc inaugurationem atq̄. triumphū. Lazari medici anime ante reueratas cæli portas ab ipsi

Luc. 16.

Ang.

Angelis est in sinū Abrahæ deportata. Itaque:
 Primò, Angeli ipsi sunt vice currus triūpha-
 lis, ipsi vehant animam in cælum, ipsi ma-
 gno numero comitantur. O quàm suauē ve-
 hiculum, quàm certi itineris duces, quàm no-
 biles & iucundi comites, quàm honorabiles
 ductores. In ipso verò progressu cum laudibus
 Dei non tacebuntur laudes triumphantis ani-
 mæ. Hæc est virgo sapiens, quã Dominus vi-
 gilantē inuenit. Hæc est quæ nesciuit thorum
 in delicto, habebit fructū in respectione ani-
 marum sanctarū. Iste sanctus pro lege Dei sui
 certauit vsq. ad mortē, & à verbis impiorum
 non timuit. Hic vir despiciens mundū & ter-
 rena, triumphans, diuitias cælo condidit ore,
 manu. Tū eius generosa facta dulcissimo car-
 mipe ab Angelis celebrabuntur, taliq. cælesti
 melodia peruenietur in cælum, sicut de ser-
 uulo paralytico narrat D. Gregorius.

Secundò, Ad cælum vbi vêtum fuerit, mi-
 rabitur anima insolitam regionē, noua erunt
 omnia; occurrent sancti congratulabūdi & in-
 casta oscula ruentes. Si enim Angeli in cælis *Luc. 15.*
 gaudent super vno peccatore pœnitentiã agē-
 te, sed in magno adhuc discrimine degentē,
 quantū erit gaudij super eodem iã de hostibus
 omnibus victoriã & triumphum reportante?
 Et si gaudent Angeli, quanto magis homines,
 eiusdē nobiscum naturæ, cōditionis & patrię?
 Et si ex longa peregrinatione redeunti filio
 occurrunt mater & domestici in hac vita, om-
 niq. obsequij & officij genere gratificantur:

R 2 quàm

quàm vehementer lætabuntur & gratulabuntur nobis beati illi spiritus, qui longè maiore charitate nos cõplectuntur quàm ullus mortalium? præsertim cùm ex multò longiore, periculosioreq. peregrinatione atq. nauigatione in securissimum salutis portum inuehimur? Inter hos autè sanctos, illi præcipuè gaudio & exultatione triumphabunt, quibus nos aliqua necessitudine coniuncti fuimus, vel causam alicuius boni aut salutis attulimus, vel quos singulari deuotione coluimus. Itaq. parentes Deo laudem dicent pro tali filio; fratres, amici, & cognati pro tali consanguineo: ibique amor omnis naturalis qui erga parentes habebatur, in sanctum & diuinum cõmutabitur. Iã illi quos ad meliorè vitam adduxeris, ad Deũ conuersi, tibi suam salutẽ cum ingenti tua gloria acceptam referent. Et sicut (teste D. Gregorio) Achaia Andreã prædicabit; India Thomã; Aethiopia Bartholomeum; orbis Christianus Petrũ & Paulũ, his similibusque vocibus: Hi sunt, Domine, qui nos veritatem docuerunt, qui nos suis verbis & exẽplis à demonum faucibus eripuerunt, qui salutis istius nostræ authores fuerunt; Petrus Apostolus, & Paulus doctor gentiũ, ipsi nos docuerunt legẽ tuam Domine: His igitur redde coronam iustitiæ, quã promisti diligentibus te: Ita tibi bona omnia precabuntur, & laudes tuas immortaliter celebrabunt illi, quos tu ad pietatẽ colendã iuueris; filij, discipuli, subditi, auditores, & quibuscunq. operã tuã impenderis. Sã-
cti

cti verò quos patronos habueras, nominatim Angelus tutelarum, peculiarē illū cultū & honorē, quo ipsos uiuens affecisti, palam cōmemorabunt, singula quoq. recensēbunt, quæ in tui gratiā vicissim à Christo petierunt & impetrarunt, quos tu agnosces, maiori etiā quàm hactenus vnquam ueneratione & affectu complectere.

Tertiò, Hoc iucundissimo ac ornatissimo sanctorū comitatu, in intima cælorum penetralia introductus, admiraberis regionis amœnitatē, campos non terrenos, sed cælestes, palatia non lapidibus, lateribus aut gēmis, sed sublimiori materia diuinis manibus artificioq. cōstructa: solis lux, utpote obscurior, illic non lucebit: nam claritas Dei illuminat illā domū, & lucerna eius est agnus. Hinc inde circumspiciens, varios Sanctorū choros videbis, Virginum, Viduarū, Anachoretarū, Cōfessorū, Ecclēsiæ Doctorū, Martyrum, Apostolorū, Prophetarum, Patriarcharū, qui ut in hoc mundo diuersis viuendi institutis Deū coluerūt, peccataq. sua, & vnigeniti filij Dei mortē, seorsim (ut ait Propheta Zacharias) distinctis familiaribus planxerunt; ita in cælesti patria, diuersis honoribus afficientur, & habitationibus distinguuntur: Siquidē in domo patris cælestis mansiones multę sunt. Quibus salutaris, & ab eisdē officiosè resalutatus, ascendes ad nouem choros Angelorū, quos tribus Hierarchiis distertitos, & in suo quemq. munere & officio (sunt enim omnes administratorij spiritus)

Apo. 21.

Zach. 12.

Ioan. 4.

Gen. 28.

constitutū videbis, ex qua re dictū incredibile est, quantā sis voluptatē percepturus. Nam illi qui sunt ex ordinibus inferioribus, vtrō citroq. sursum deorsum cursitant, munera diuina è cælo in terrā, & preces mortalium hinc

Apoc. 8.

in cælū deportantes: Medij ex Dei voluntate & præscripto de rebus inferioribus constituūt & ordinant: Supremi vtpote Deo viciniore, perpetuò diuinæ suæ maiestati assistūt & ministrant, toti in eius amorē & admirationē absorpti: Et Angelorū quidē omniū tāta est multitudo, vt sicut cælū magnitudine hanc terram infinitis partibus vincit (quippe quæ iuxta Mathematicorū demonstrationes ad vniuersi cæli complexū quasi puncti instar obtinet) ita eorum numerus res has terrestres omnes multitudine longè superet. Ordo talis est, vt & nemo otietur, & nemo alterū impediatur, & quò quisq. superior est, eò quoq. inferiore, insigni aliqua proprietate nobilior est & præstantior.

2. Par. 9.

Regina Saba admirabatur in aula Salomonis ministrorū ornatū & ordinē; nec habebat amplius spiritum, vt inquit scriptura. Sed quid hominū terrenis vestibus indutorū nitor, ad hunc immortalē Angelorū splendore & ornatū, qui gloria cælesti & pulchritudine naturæ suæ, omnibus rebus à Deo creatis antecellunt? quid ille ordo ad hunc ordinē? quid illa multitudo ad hanc infinitatem? In hac gloriosa profectioe, quos audies concertus Angelorū, atq. beatorū hominum? quā melodiam? quas Dei laudes? canticū nouū, perperuū
Alle-

Alleluia. Quando vident pij homines in templis Catholicorū sacrū Missæ officiū cū apparatu, & pia quādā cærimonia celebrari, & Ecclesiasticos Hymnos deuotè ordinateq. decantari audiunt, animis in cælo defixi, & mirabili dulcedine ac suauitate delintri, lachrymas vix tenent. Hic ergo in cælesti tēplo, in tanto numero canentium, tanta singulorum attentione, tanto ordine, tanta harmonia, tāta maiestate, quid cogitabis? vbi eris? quo gaudio afficeris? qua dulcedine perfunderis? qua deuotione cumulaberis? præteruectus Angelorū ordinē ad cælorū Reginā Dei ipsius Matrem adducis, quæ sola gloria ac maiestate sua decimum chorū constituit & adornat: tot enim tantisq. donis & ornamentis est exulta, vt quicquid sapientiæ, pietatis, charitatis, pulchritudinis, honoris, glorię Sanctis omnibus à Deo collatū fuit, id omne in ipsa tanquam in nobilissimarū rerū thesauro collectum videas. Hanc aspicias amictā sole, & luna quasi scab-

Apo. 12

bello insistentem, illustri corona, duodecim stellis tanquā gemmis quibusdā distincta, capite redimitā: quæ serenissimo vultu ad te cōuerfa: Veni (inquit) spōsa Christi, accipe coronam quā tibi Dominus præparauit in æternū. Inuocasti me & quotidianis precibus postulasti, vt Iesum benedictū fructū vētris mei, post exilium tuū tibi exhiberem: iā te ad eum deducā, teq. coronandā, dignoq. præmio afficiendā ei sistam, & cōmemoratis orationibus, quas pro te ad filiū suū fundere solita fui, singulis-

R 4 gulif-

gulisque beneficiis per eius preces tibi à Deo collatis, in maiorem te sui amorem & venerationem excitabit.

Quartò, Vteri⁹ duce matre Deipara throno Christi appropinquans admiraberis gloriã vnigeni filij Dei, sedentis ad dextrã virtutis & maiestatis Dei, qui tibi obuiam factus, id quod in supremo iudicij die futurũ promisit, etiã hoc tempore aliquo modo præstabit: Iterum veniã & assumam vos ad me ipsum. Nam si filiũ prodigum, qui totũ patrimoniũ suum decoxerat, accurrẽs amplexus est & exosculatus: quid filio probo è pugna redeunte futurũ putas? Primò sanè, more matris quẽ infantis lachrymantis faciẽ sudario tergit, absterget omnẽ lachrymam ab oculis tuis, & eiusmodi proculdubio verbis cõsolabitur: Benedixte tu fili mi, & frater dilectissime, gaude & exultam iam enim non erit tibi amplius neque luctus, neq. clamor, neq. vllus dolor: iã hyems & difficultas omnis transiit & recessit. Deinde, quod tanto tempore concupiuit anima tua, vt oscularetur te osculo oris sui; suauissimo castissimoq. amplexu & osculo, te sibi in spõsam desponsabit. Tũ exhibitis manuum, lateris, pedumq. vulneribus, quicquid pro te annis triginta tribus gesserit, passusq. sit, in memoriam reuocabit. Tu verò, venerabundus sacra illa vulnerum loca deosculaberis, tantiq. Domini in te bonitatem & misericordiam admirans, in eius amorem incredibiliter exardesces.

Quintò, Manu præhensam te sponsam suã addu-

Luce. 15.

Apoc. 21.

Can. 1.

adducet Christus ad thronū Patris æterni, vt
 ipsam videas & possideas diuinitatē. Vbi sicut *Exod. 24*
 Moyses in monte Sinai in nubē ingressus ca-
 ligrine tectus fuit; ita tu ingressus in gaudium
 Domini tui, totus à Deo absorptus, homo pla-
 nē diuinus euades. Hic tunc Deus Pater, sem-
 piternæ gloriæ coronam tibi imponens: Euge
 (inquit) serue bone & fidelis, quia in pauca
 fuisti fidelis, supra multa te constituā, intra in
 gaudiū Domini tui; intra (inquā) in gaudium
 Domini tui: tantū quippe est gaudiū, vt totum
 capere nequeas. sed sicut spōgia in aquā missa
 opplerur quidē aqua, sed vniuersam aquā non
 capit; ita tu gaudio quidem & Deo replebere,
 sed tamen totā istius gaudij amplitudinē mē-
 ris tuæ angustię non poterunt continere. Verē
 verē beata tunc erit anima tua, vidensq. exul- *1. Pet. 1.*
 tabis lætitia inenarrabili & glorificata. Deus
 porrò locū tibi designabit in numero Sancto-
 rū labore & virtute tua dignū, iuxta illud sa-
 pientis: Omnis misericordia faciet locū vni- *Ecl. 10.*
 cuiq. secundū meritum operū suorum, & se-
 cundū intellectum peregrinationis ipsius. Ad
 quē locum vbi perductus fueris, miraberis tibi
 asseruata & quasi in thesaurum collecta, quæ-
 cunq. per omnē vitam egisti, nihil eorū præ-
 termissum, nehaustū quidem aquæ frigidæ
 egentibus datum; & miraberis res exiguas &
 minimas tanta mercede compensari.

Hæc quæ iam dicta sunt, fient illa quidem,
 sed nō eo modo quo dicta sunt fient, sed quo-
 modo ab hominibus explicari non possunt

R 5 fient:

fient: puncto tēporis, summo splendore, inexplicabili lætitia, modo supernaturali, quemq̄ illi soli intelligent, quibus dabitur experiri.

CAPVT XXIIII.

DE PRAEMIO ACCIDENTALI.

DVPLEX gaudiū habetur in vita eterna: Vnum essenziale dicitur, quod in Dei ipsius clara visione possessione que consistit: Alterum accidentale, quod in ceteris animæ corporisq̄. bonis cernitur. Vtriq̄. convenire potest Boëtij definitio, vt sit status bonorum omniū aggregatione perfectus. Arque vt ab accidentali præmio tãquam minori aspiceris, omnibus ibi bonis circūflues & abundabis, nihil quod desiderare possis aberit, omnia quæ voles copiosè accipies. Cumq̄. tanta sit illic foelicitas, rectè tamen dixit D. Augustinus, facilius exponi posse quid nō sit, quàm quid sit in cælo: nulla paupertas, nulla inscitia, nulla ægritudo, nullæ prorsus miseriæ, nulla pœnitus mala, imò verò nec hæc nostraria bona, non diuitiæ nostræ, non honores nostri, non scientiæ nostræ, non eloquentia nostræ, non denique quicquid in bonis & eximiis hic mundus admiratur. Aderunt tamē bona omnia, sed præstantiora & altiora. Quæ res hac similitudine possit explicari. Agricola qui in rusticana sua casa & supellectili contentus vivit, mēsa, cubili, lecto, vestitu, &c. At filius Regis assuetus palatio supellectiliq̄. regia, castramanc fortè ingressus, nihil inueniet quod autem

paret

parentis dignum putet. Hic enim videt parietes luteos; tectū stramineū; tapetes araneorum telas; lectū sacum stramineum; lecticam humū; mensam rudem tabulā; sedem, truncū arboris; vestem pannosam; calceos clauicularos; orbis & cochlearia lignea; lances testaceas; denique rudia rusticanaque omnia, quibus licet fruatur & delectetur agricola, non capitur tamen Regis filius, cuius palatiū est nobili lapide structum, plumbeis laminis tectū, pulcherrimè laqueatum, & supellectili aurea atque argētea instructū. Simili modo res se habet in aula cælesti, vbi diuitiæ huius mundi, quæ auro, argento, lapidibusque preciosis, & gemmis constant; hoc est, terra rubra, alba, aut aliis coloribus pro qualitate gemmarū tincta; nullo precio habentur. Nostræ opes pungunt sollicitudine curaque habendi & retinendi: Illic opes cælestes sine cura, & illæ quidem amplissimæ. Super omnia enim bona sua constituet te Deus. *Mat. 24.* Quicquid habet Deus, id tuum erit. Et quemadmodum olim Iosephus par erat Pharaoni, vno folio regni sceproque excepto: ita tibi sua omnia donabit, committereque. Deus, hoc vno dempto quod communicari nequit; vt ipse solus maneat Deus super omnia benedictus in sæcula. Honores istius vitæ quid præter externam reuerentiā adferunt, & illam sæpè simulatam, sæpè extortam, sæpè coactam, & inuidia maledictionibusque plenam? In cælo porrò quantus honor? Qui vicerit (inquit Christus) dabo ei *Apoc. 3.* sedere mecum in throno meo. Magnus honor, in

Mat. 24.

Gen. 41.

Apoc. 3.

Esther 6. in eodem throno cum Rege considerare. Aman acerimus honoris existimator, summam dignitatem iudicabat equo Regis vehi. Quantum igitur erit honor, in eodem throno sedere cum Christo Deo, & Regum omnium Domino? Eleganter dixit B. Apostolus Paulus: Quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostrae, in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis. Tanta est illius honoris & gloriae magnitudo, ut omne id, quod in hac vita pati contingit, sit pro re leui ac momentanea habendum. Summa in hoc mundo potestas, est summa imbecillitas. Reges & principes qui praeter caeteros potestate praediti esse videntur, sine ministrorum turba, a quibus pendet tota illorum potestas, vix audet domo efferre pedem, quod intrepidi faciunt mendici. Beati vero in caelo, sine ministrorum aut militum ope soli per se acies integras delere & perdere possunt: sicut vna nocte in exercitu Sennacherib, Angelus vnus 185. hominum milia prostravit. Quia gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis: quod illis in Apocalypsi promisit Christus his verbis: Qui vicerit & custodierit vsq. in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringetur, sicut & ego accepi a patre meo. Hoc est, potestatem, qua me pater caelestis ornauit, cum sanctis meis communicabo.

Cibus noster in hac vita ex animalium carnibus,

nibus, aut terræ frugibus atq. herbis, potus ex aqua aut succo vuarū, conficitur; & sumptus quandoq. læd^o corpus, sæpe mentē ad terrena deprimit, labore parandus est, & quotidie repetendus. Quantò præstantius est ali^o cœtum cœlitū. Ego (dicebat Raphaël) cibo inuisibili & Tob. 12. potu qui ab hominibus videri nō potest, vtor: replet omne desiderium satiatq. Inebriabi- Psal. 35. mur enim ab vbertate domus Domini; & sa- Psal. 16. tiabimur, cum apparuerit gloria eius: sine molestia paratur, quia filius Dei iubebit nos ac- Luc. 8. cumbere, & transiens ministrabit nobis.

Voluptas huius vitæ suas habet amaritudines, vt non immeritò à Salvatore Christo spinis pungentibus cōparetur: nō rarò est fæda, plerunq. imperfecta, nam qui tactu delectatur, dolet alio sensu, audiens vel aspiciēs quod molestiam parit. In cælis corpus ipsum cum omnibus suis partibus & membris admirabiles capiet voluptates, sed castas, sed sanctas, sed diuinas: primò quidem quatuor illis diuinis dotibus afficietur, quibus erit Primò impati- bile, sanum, vt nulla læsione, nullo æstu, nullo frigore, nulloque malo affligi possit. Secundò, instar solis clarū, splendor enim ipsi loco vestimenti erit. Tertio, agile ad omnem animæ nutum, velociter, sine molestia atq. defatigatione vbiq. præsens. Quarto, spiritali rationi per omnia obtemperās Deinde verò sensus habebūt incredibilia oblectamēta. Oculi qui multa hic acerba viderunt, & pauperum necessitates benignè inspexerunt, gaudebunt illic

lic præsentia Christi, sacratissimæ Marris, omniumq̄. Sanctorū, quorū corpora omnē pulchritudinem vincent: delectantur quoque amœnitate loci, quæ tâta sit in ipso cœlesti palatio, & infima eius vilissimâq̄. parte, quæ nos respicit, coniectare possumus. Hæc enim pulchritudine stellarū & syderum ornata, lumineq̄. solis & lunæ illustrata, non solum orbem hunc inferiorē illuminat, sed rebus omnibus vitā & esse confert atq̄. conseruat. Quid igitur in penetralibus ipsis erit pulchritudinis, si tantum splendoris habet hæc pars, quæ nō solum ab hominibus, sed etiā à bestiis conspicitur? Aures quoq̄. quæ pauperū vocibus & clamoribus patuerunt, diuinasq̄. laudes & sacras conciones admonitionesq̄. cum fructu auerunt, multaq̄. conuitia hauserūt, ibi suavissimo Christi colloquio perfruentur; Sacratissimæ Dei Genitricis cæterorumq̄. Sanctorum verbis & sermonibus concentuq̄. Angelorum, & laudibus Dei sine fine decantandis, delectabuntur. Singulis præterea sensibus reliquis suæ voluptates non deerunt, & plus delectationis illi percipient, qui plus molestiæ tulerunt. Circarices vulnerum pro Christo acceptorū admirabilem splendorē reddent. Caro macie, ieiuniis, ciliciis, aliisq̄. pœnitentiis confecta, instar solis fulgebit, deniq̄. labores omnes, & incommoda pro iustitia, & remissione peccatorū suscepta & tolerata, summa quiete & iucunditate permutabuntur. Scientia istius mundi, tametsi magno labore parta, est tamen potius

ignorantia dicenda, quàm scientia, vt verè dixerit sui temporis doctissimus Socrates, se hoc vnum scire, quod nihil sciret: cumq̃. tam exigua sit, & ferè nulla; inflare tamè solet, & mirros homini spiritus afferre. Quid quæso nouimus de natura cursuq̃. astrorū? quid de fluxu refluxuq̃. & falsedine maris? Quid de corpore humano? Medicina plena est ambiguitatib⁹. Iurisperiti tot scriptis voluminibus, in rebus grauissimis sæpe dissentiunt. Extra ea quæ fide credimus, Theologia multis obscuritatib⁹ est inuoluta. Et hodie in omni ferè scientia, quæ multo tempore magno consensu tradita fuerunt, à plerisq̃. nouis difficultatibus suscitatis in dubium vocantur. Sancti in cælis quid poterunt ignorare? videbunt oculis cursus orbisq̃. cælorum, non magis ipsos latebunt herbarum, animalium, cæterorumq̃. corporum naturæ & proprietates, quàm Dæmones qui ingenij pernicitate omnia penetrât. Et quid nō scient qui scientem, omniaq̃. in se continentem scient?

Suauitas quæ ex amicorū sociorumq̃. consuetudine in hoc mundo capitur, frequenter aliqua amaritudine miscerur, vel ex moribus minus aptis, vel ex verbo leuius inconsideratiusq̃. prolato, vel ex æmulatione si fortè alij nobis anteponantur. In cælo verò vnum ex præcipuis gaudiis erit, sanctorū cōsuetudo atque præsentia, quorū gloria nō aliter atque si nostra esset, latabimur, quemadmodū singula corporis membra ornatu mutuo gaudent:

ma-

manus enim ex capitis ornatu redditur ornatio-
rior, atq. ita de cæteris membris: & sicut ma-
ter gaudet, cum fili^o ad honores magnos eue-
hitur, quòd talis honor in matrem quoq. talis
filij redundet. Quamobrem nulla est illic in-
uidia, nulla ambitio, nulla ob aliorum maio-
rem gloriã aemulatio. Singuli enim quantum
optare & capere possunt gloriam, habebunt.
Sicut igitur frater statura breuior accepta à
parente veste aurea quæ suo corpori cõuenit,
non inuidet fratri proceriori vestem similem,
sed pro statura longiorẽ maiorisq. precij; ne-
que istam sibi cuperet oblatam, tanquam mi-
nus conuenientem: Et sicut manus ornata an-
nulis gemmisq. non appetit ornatum capi-
tis licet sumptuosiorẽ: Et quemadmodum
mater non inuidet filio diuitẽ Episcopatum,
aut sacerdotium, cuius ipsa non est capax: Ita
Sancti suo singuli statu contenti erunt; nec
vnus alterius honore, aut gloria dolebit, sed
potius vehemētissimè gaudebit. Neq. solũ ad-
mixta sunt malis multis, bona istius vitæ, sed
breuia quoq. sunt & incerta, aliquando fortu-
næ ludibrio exposita, semper autẽ morte de-
serenda. At verò cælestium bonorum nullus
erit terminus: Semper enim cū Domino cri-
mus, inquit Apostolus. Cū namq. in omni
occupatione læta, tempus breue appareat, &
citiùs atq. vellemus effluxisse videatur, in illa
summa fœlicitate omne tempus esset breuis-
simũ. Quia (vt ait Prophetã David) mille an-
ni ante oculos Domini, tanquã dies hester-
na

Psal. 89.

autem sit infinitus. Deus itaque pro bonitate sua hominibus sanctis se manifestare volens, mentis humanæ oculos infirmos, atq. angustos primò quidē firmiores reddit, lumineq. diuino illustrat, vt supra naturæ vires, capaces efficiantur cōtemplationis Dei. Tum verò Deus ipse nō per speciem (vt sit in cognitione aliarum rerum, quarū similitudines non res ipsæ sunt in sensibus & intellectu) sed per se ipsum in intellectū ingreditur, cōiunctioneque hac supernaturali & admirabili videtur per se atque in se diuina natura, neque videtur modò, sed per intellectum ingressus in animā, eam, potentiasq. eius adeoq. corpus ipsum hominis beati diuinitate replet. Qua ex re efficitur Primò, vt anima beata Deo plena, tamen si naturam suā non amittat, diuinæ tamen nature consors dicatur, atque in ea magis Deus quam propria natura cernatur, quod similitudine candentis carbonis, & ardentis fumi in flamma explicari solet. Secundò, vt gloria hæc animæ in corpus redundet, corpusque ipsum afficiat: vnde sicut per animam suā accipit humanum corpus pulchritudinem; ita non mirum si præsentia hac diuinitatis corpora sanctorum fulgebunt sicut sol in regno patris eorū, quemadmodum Christū Dominum in transfiguratione resplenduisse nouimus: & sicut ex pulchritudine ista motuq. videtur corpus viuere, vitaq. ipsis quodammodo oculis externis cernitur: ita rectè dicit B. Augustin⁹, propter insignem sanctorum gloriam, Deum ipsum

Mat. 17.

sum humanis oculis quodammodo conspici,
 nempe sicut videtur vita vel anima viuentis.
 Tertio fit, vt hac coniunctione Sancti admirabili delectatione, voluptateque afficiantur: siquidem voluptas tribus rebus excitatur: Re delectabili, re delectationis capace, & vtriusque coniunctione; eritque delectatio eo vehementior, quo haec tria in suo genere magis superant: quo namque cibus est suauior, gustatus etiam melius constitutus, illique cibus coniunctior, eo gratior est sapor. Atqui Deus in quo continetur omne prorsus bonum, omnis dulcedo, omnis suauitas, est summè delectabilis. Anima quoque humana, natura alioquin sua ad percipiendam delectationem aptissima, vtpote natura spiritualis & subtilis, cuius virtute, & praesentia corpus ipsum affectionibus quibusdam solet commoueri: Lumine verò hoc diuino illustrata, multo est etiam aptior: & quòd summo Dei sui desiderio teneatur, non aliter idonea est ad Deum capiendum, quàm ille, qui ardentissimè sitit, est idoneus ad bibendum. Iam verò cõiunctio Dei, & animæ, non est externa per immixtas species & similitudines, qualis est ferè in sensibus animalis, & in intellectu hominis, qui aliquid intelligendo concipit; neq. est per solum contactum, sicut cum gustamus quippiam aut tangimus, sed est prorsus intima, dum Deus natura diuinitateq. sua in animam illabitur, totamque penetrat, sicut spongiam penetrat

§ 2 aqua

aqua, & fenum ignis. Vnde necessarium est, hanc suauitatē atq. dulcedinem, quæ ex coniunctione Dei accipitur, esse maximā. Quatō fit, vt Sancti magna sapientia præditi sint, & multarum rerum scientia abundant. Quid enim nō videt, qui in se habentē omnia videt? Itaq. Sancti quibus datū fuerit diuinam essentiam perspicuè intueri, videbūt Dei infinitam naturā, maiestatem, pulchritudinem, bonitatē, potentiam, cæteraq. attributa, quæ omnia cū sint perfectissima, non sunt in Deo res multa, sed vnica simplicissima natura, estq. Dei sapientia eius potentia, & hæc eius iustitia, & ista ipsius misericordia, &c. Videbunt in hæc simplici essentia tres personas re ipsa distinctas, & vnica tamen numero naturam. Videbunt quomodo Filius ab æterno generetur, & semper sit genitus, semperq. nascatur, & semper sit perfectus. quomodo Spiritus sanctus à Patre & Filio non nascatur quidē, sed procedat per modū amoris, non à duobus, sed ab vno principio. Videbunt rursus quid tota æternitate Deus egerit, qua potentia, & modo de nihilo mundū creauerit: resq. omnes creatas, visibiles, & inuisibiles, in Deo existentes conspicient, sed longè nobiliores atq. præstantiores quàm sint in se ipsis, nempe idæas rerū & similitudines, per quas producta est vniuersitas rerū, quæ res in Deo erant antequam ex nihilo formarentur, & quidem nō materiata, sed materiæ expertes; neq. mortuæ, sed viuæ: quia quod factū est

Joan. 1.

ia

in ipso vita erat. Videbunt præterea operantē Deum & non moueri, omnia quæ fiunt faciētem & non mutari, omnia conseruantem nec fatigari. Videbunt inter cætera, admirabile opus incarnationis filij Dei, quo secunda in Trinitate persona in eandem personam, assumpsit humanam naturam, ita vt ea persona quæ prius erat perfectissimus Deus, facta sit sine vlla sui mutatione perfectissimus homo. Hæc omnia videbunt in Deo clarè perspicueque, sed non comprehendent ob rerū magnitudinem, seu potius ob rei vnius infinitatē, gaudebuntq. se comprehendere non posse; & ad tantæ maiestatis aspectum esse admissos, quæ nullius creaturæ mente capi possit. Videbunt deniq. in Deo res omnes ab orbe condito gestas, non vt absentes, sed quasi præsentēs, mirabunturq. Dei sapientiam, & prouidentissimam charitatē; cognoscent quoq. quanta beneuolentia eos in hoc mundo Deus tractauerit, per varios casus duxerit, & ab æterno prædestinatos sapienter amanterq. ad salutis portū perduxerit, omniaq. bona & mala quæ in hac vita experti fuerunt, in ipsorum commodum conuerterit. Hinc quintò excitabitur in hominis voluntate ardētissimus amor Dei, tum ex pulchritudine bonitateq. immensa, tum ex charitate beneficiisq. in nos, totumq. humanum genus collatis: Hæc enim duo conciliant amorem, bonitas & beneficium. Et quia *Prou. 8.* iuxta scripturam Deus diligētes se diligit, seu potius quia se faciet ab homine perfecta cha-

S ; ritate

m est,
x con-
Quar-
ti sint,
Quid
nia vi-
uinam
Dei in-
dinem,
a, quæ
sunt in
a natu-
& hæc
ia, &c.
s perfo-
en nu-
ilius ab
s, fem-
s. quo-
lio non
lū amo-
o. Vide-
egerit,
dū crea-
e inuisi-
ed longè
nt inle-
nes, per
uæ res in
arentur,
e exper-
factū est
in

ritate diligi, ipse vicissim in nos suavissima abundatissimaq. charitate effundetur, vt non modò cognoscamus & affirmemus nos diligi (quod in hac vita quoq. fateri cogimur) neq. solùm experiamur, sed verè sentiamus, atque gustemus immensam Dei in nos dilectionem, Sextò, Fit quoq. hac admirabili coniunctione, vt Beatis Deus suas proprietates impertiarur: Potentiam, amorè hominū, patientiā, cōpassionem, misericordiā, &c. vt sint ferè sicut Dij, non quidē scientes bonum & malum, sed scientes omne bonū, omni virtute, bonitate, & gloria perfecti, & carentes omni malo, aut potius sicut Deus, qui per hāc suam cū omnibus Sanctis coniunctionem erit omnia in omnibus, vt Deus in singulis videatur, & singuli in Deo, sicut ignis est in carbonibus accensis, & carbones in igne ardente. Vnde etiam hoc discimus, quātoperè sint Sancti à viuētibus colendi, propter Deum quo pleni sunt, quanta sit eorum dignitas, quanta maiestas, quanta potestas, vt Dij vel Deus potius videantur quam homines. Non itaq. mortui, non cæci, nō surdi, non muti, non infirmi, sed viui, vidētes in Deo necessitates nostras, audientes preces nostras, orantes pro nobis; & pro gloria & potestate sibi à Deo concessa, mortalibus opē ferentes, adeò vt Demonibus, damnatisq. summo sint terrori, qui hanc diuinam in Sanctis maiestatem, claritatem, atque potentiam ferre non possunt.

DE MODO COGNOSCENDI,

an simus in via ad celum.

FRVSTRA de tanta calorū gloria meditamur, multaque cognoscimus, si aliis cognoscamus, non nobis: hoc est, si non teneamus viam quæ ducit ad illam gloriam. & quidem nescit homo vtrum amore an odio dignus sit: quia tamen monet Apostolus Petrus, vt certam nostram vocacionem electionemque faciamus: & B. Paulus affirmat, Spiritum sanctum reddere testimoniū spiritui nostro, quod simus filij Dei, indicia quædam habere possumus, quibus inducamur vt sperem⁹ confidamusque, nos esse in via recta ad vitam æternam. quorum primum est serenitas conscientia, & quies interna, iuxta illud B. Ioannis: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiducia habemus ad Deum. Cæterum quia de se B. Paulus loquitur, Nihil mihi cōsciū sum, sed non in hoc iustificatus sum: non in omni nec in sola illa interna pace & tranquillitate est acquiescendum: quandoquidem David in grauissimis peccatis, adulterio & homicidio, totis nouem mensibus; & in peccato superbię numerati populi totis sex mēibus sine vllis conscientia stimulis videtur hæsisse. Sed hæc quies mentis, de qua loquimur, ex eo proficisci debet, quod quis post diligentem, & quotidianam actionum suarum considerationem, nihil in se inueniat quod diuinæ legi repugnet, firmumque propositum

Eccles. 9.

2. Pet. 1.

Rom. 8.

1. Ioan. 3

1. Cor. 4.

concipiat, nihil quod Deo ingratum sit, admittendi, & nihilominus frequenti confessione, leuiora peccata delet, seseque crebra sanctissimæ Eucharistiæ perceptione aduersus peccata communiat. Quisquis tunc serenitatem animi sentit, firmiter speret sibi iam locum esse in cælis constitutum.

Secundum est, in domâdis passionibus animæ progressum fecisse, atq. dum præsentem diem cum præcedentibus confers, in te mutationem experiri, vt tametsi non omnino extincti sint motus perturbationum; sint tamen ita repressi, vt non te iam regant & ferant, sed à te regantur, & comprimantur: ad exemplum paralytici illius, quæ Christus curauit: is namque à lecto in firmus portabatur, sanus autem lectum suum ipse portauit. Danda igitur tibi esset opera, vt vitiis prauisq. inclinationibus animum tuum liberet (sunt enim sordes quibus purgandus est animus, si Christum in animo tuo præsentem habere desideras) earumq. loco virtutes compares, charitatem, benignitatem, patientiam, bonitatem: quæ cum sint fructus diuini Spiritus, declarant suam præsentiam Spiritû sanctum adesse, sicut ex fructibus arboris intelligitur arbor viuere.

Tertium est, si bona ista terrena contempnas & flocci pendas, diuitias, honores, vanitates, & quicquid mûdani homines magni ducunt, & contra delecteris iis quæ Christus Dominus amplexus est & commendauit, cõtempnum pro Dei amore, castitatem, vitæ asperitatem,

Matt. 9.

Galat. 5.

tatem, alterius voluntati & iudicio parere. Quemadmodum D. Paulus omnia arbitraba- *Philip. 3.*
 tur vt stercora, & in tribulationibus suis gau- *Galat. 6.*
 debat ac gloriabatur: Mihi, inquit, mūdus cru-
 cifixus est. Hoc est, quemadmodum viatores
 carnificinam aliquam prætergredientes, à ca-
 dauere cruci affixo adhuc fætete nares faciēq̄.
 auertunt, & ne fætore lædantur festinanter
 transeunt: ita mihi abominationi est mūdus, à
 quo satius multò fuerit cogitationes animū-
 que auertere, ne noceat, quàm eius voluptati-
 bus recreari.

Quartum est, desiderium vitę cęlestis, si cum *Philip. 1.*
 B. Apostolo cupias dissolui & esse cū Christo,
 non more illorū qui pusillanimitate & impa-
 tientia molestias refugiunt, quas in mūdo pa-
 ti coguntur, sed amore præsentię Christi. Ille
 igitur certa spe æternę beatitudinis conse-
 quendę teneatur, qui frequenter de futura vi-
 ta cū voluptate & desiderio cogitat, ad illam
 anhelat, illuc bona sua præmittit, in illā om-
 nem suam consolationem differt. Quemad-
 modū vitatores faciunt, qui immaturas vvas
 non carpunt, ne tempore vindemię nullas ha-
 beant maturas: sed patienter vsque ad autum-
 num expectant, cum quòd immaturę den-
 tibus stuporem inducant, tum quòd in vinde-
 mia dulce ex ipsis vinum exprimatur. Tu er-
 go, cuius animum subinde deliciarum cupi-
 ditas titillat, ne dubites, frueris deliciis vbi
 maturuerint: in hoc mundo nocent, parum per-
 itaq. expecta, & in autumnum, hoc est in fu-
 turam

282 CHRISTIANAR. INST. LIB. III.
turam vitam omnem cogitationem tuā con-
uertere; ibi nihil deest honoris, pulchritudinis,
suauitatis, diuitiarum, voluptatum.

Quintum est, tribulationes & molestias in
hac vita pro iustitia sustinere, hoc est, crucem
Christi ferre. Via quæ ad cælum ducit, cruce
Christi ab aliis viis discernitur, in quibus non
Christi, sed latronum, furum, aliorumque im-
piorum hominum sunt patibula. Si igitur re-
ctè viuens, nihilq. præter Deum quærens af-
fligaris, optimè sperandum tibi est de præmio
æterno, & valde notanda sunt verba Rapha-
elis Angeli, quibus in hunc modum Tobiam
virum alioquin sanctissimum consolabatur.

Tob. II.

Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt ten-
tatio probaret te. Quasi dicat, qui diuitiis cō-
moditatibusque carnis affluunt, & rebus se-
cundis constanter vtuntur, nullisq. premun-
tur aduersitatibus, illis metuendum est, ne bo-
na illorum opera hoc fœlici rerum omnium
successu compensentur: sed qui malis vrgetur
& vexatur in hoc mundo, is gaudeat, quia
merces ipsi bonorum operum copiosa in cœ-
lis conseruatur.

CHRISTIANAR.